

Välitä viljelijästä -projektin vaikuttavuusarviointi

Välitä viljelijästä -projektin vaikuttavuusarviointi

© E2 Tutkimus 2023

Tekijät: **Atte Penttilä**, Ville Pitkänen, Eija Eronen,
Mari Paljakka ja Marjatta Selänniemi

Graafinen suunnittelu: Timoteus Ojala, Sideways Studio

Taitto: Atte Penttilä ja Tuija Väyrynen

Kansikuva: Marko Hankkila on Unsplash

SISÄLLYS

<u>Tiivistelmä</u>	4
<u>Tausta</u>	6
<u>Tutkimuksen kohteena olevat Välitä viljelijästä –projektin toimenpiteet</u>	7
<u>Viitekehys vaikuttavuuden arvioimiselle</u>	8
<u>Menetelmät</u>	10
<u>Aineistot</u>	11
<u>Analyysit</u>	15
Tulokset	
<u>OSA 1. Avuntarpeiden kuvaus</u>	16
<u>OSA 2. Projektityöntekijöiden tekemä asiakastyö</u>	26
<u>OSA 3. Projektityöntekijöiden tekemän asiakastyön vaikuttavuus</u>	39
<u>OSA 4. Ostopalvelusitoumusten vaikuttavuus</u>	57
<u>OSA 5. Varhaisen välittämisen mallin ja sidosryhmäverkoston vaikuttavuus</u>	71
<u>OSA 6. Välitä viljelijästä -projektin laajempi vaikuttavuus</u>	82
<u>Kehityskohteet</u>	88
<u>Johtopäätökset</u>	93
<u>Lähteet</u>	100

Tiivistelmä

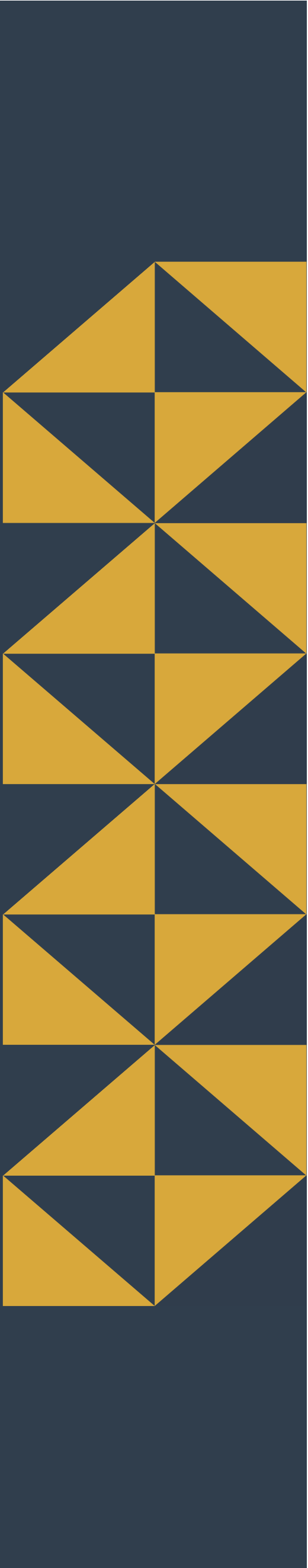
- Välitä viljelijästä –projektin vaikuttavuusarvioinnin tavoitteena on selvittää, millaisia vaikutuksia ja vaikuttavuutta projektin toimenpiteillä on ollut maatalousyrittäjien hyvinvointiin ja työssä jaksamiseen. Tarkastelun kohteina ovat olleet projektityöntekijöiden asiakastyö, ostopalvelusitoumuksilla saatu apu, varhaisen välittämisen malli ja sidosryhmäverkosto sekä projektin laajempi yhteiskunnallinen vaikuttavuus.
- **Projektityöntekijöiden rooli** on ollut keskeinen. He ovat tarjonneet keskusteluapua, tilannekartoitusta ja palveluohjausta maatalousyrittäjille. Projektityöntekijät ovat kartoittaneet maatalousyrittäjän tilannetta kokonaisvaltaisesti ja ohjanneet tarvittaessa muihin asiantuntijapalveluihin. 72 prosenttia asiakkaista sai tuekseen muita asiantuntijoita – heistä 91 prosenttia piti moniammatillista lähestymistapaa erittäin tai melko hyödyllisenä. Asiakkaat ovat kokeneet projektityöntekijän kokonaisvaltaisen työtteen sekä keskustelun ja kuuntelun tärkeäksi. Ne ovat auttaneet heitä avaamaan ongelmakohtia ja parantamaan hyvinvointiaan ja työkykyään. Kyselyyn vastanneiden asiakkaiden kokeman hyvinvoinnin keskiarvo asteikolla nollasta kymmeneen, kohosi 3.7:stä 6.3:een ja työkyky 4.5:stä 6.3:een. Sen lisäksi 91 prosenttia kyselyn vastaajista koki projektityöntekijän työn erittäin tai melko hyödyllisenä.
- **Ostopalvelusitoumuksilla** maatalousyrittäjille on tarjottu mahdollisuus saada asiantuntija-apua, kuten psykoterapiaa. Se on auttanut asiakkaita vielä projektityöntekijän työn jälkeen kohottamaan psykososiaalista hyvinvointiaan 6.3:sta 7.2:een ja työkykyään 6.3:sta 7.3:een. Kyselyn vastaajista valtaosa (88 %) koki ostopalvelusitoumukset erittäin tai melko hyödylliseksi. Projektin vaikutukset voivat näkyä myös pitkällä aikavälillä esimerkiksi tilan toiminnan jatkumisena tai tulosten paranemisena sekä parisuhdeongelmien ratkeamisena ja sitä myöten sen työyhteisön, jossa maatalousyrittämistä tehdään, tilan kohentumisena.

Tiivistelmä

- Projektin toimenpiteiden vaikutukset näkyvät myös pitkällä aikavälillä esimerkiksi niin, että yrityksen jatkuvuus ja kannattavuus on pystytty turvaamaan. Myös työyhteisöongelmia, kuten parisuhdekonflikteja, on saatu ratkaistua projektin toimien kautta, ja tätä kautta turvattua toiminnan jatkuvuutta
- **Sidosryhmäverkostolla ja varhaisen välittämisen mallilla** on ollut tärkeä merkitys ohjattaessa maatalousyrittäjiä projektin palveluiden pariin. Sidosryhmät ovat kokeneet varhaisen välittämisen mallin hyödylliseksi sekä havainneet sen tarjoaman avun tärkeäksi viljelijöille.
- **Projektin laajempi yhteiskunnallinen vaikuttavuus** voidaan nähdä sosiaalisesta ja taloudellisesta näkökulmasta onnistuneena. Puhumattomuuden kierre voidaan projektin avulla katkaista. Kun ihmiset voivat puhua jaksamisestaan ilman leimautumisen vaaraa, syntyy yhteisöjä ja tukiverkostoja, jotka voivat auttaa toisiaan vaikeina aikoina. Tällainen yhteisöllisyys voi tukea yksilöiden hyvinvointia ja työkykyä. Maatalousyrittäjien hyvinvoinnin koheneminen auttaa heitä jatkamaan tilanpitoaan. Se taas edistää alueen työllisyyttä ja yritystoimintaa, tuottaa verotuloja. Myös kansallinen huoltovarmuus vahvistuu.
- Vaikuttavuusarvioinnin perusteella voidaan todeta, että **Välitä Viljelijästä -projekti on tukenut merkittävästi maatalousyrittäjiä heidän vaikeuksissaan ja parantanut heidän psykososiaalista hyvinvointiaan sekä työkykyään**. Projektityöntekijöiden tarjoama kokonaisvaltainen työote ja ostopalvelusitoumuksilla saatu terapia-apu ovat olleet tärkeitä tekijöitä asiakkaiden hyvinvoinnin ja työkyvyn parantamisessa. Myös sidosryhmäverkosto, jota projekti koordinoi ja kouluttaa, on tukenut projektin onnistumista ohjaamalla viljelijöitä avun piiriin varhaisessa vaiheessa. Kokonaisuutena projekti näyttää tuottaneen myönteisiä vaikutuksia maatalousyrittäjien elämään, hyvinvointiin ja työurien jatkuvuuteen.

Tausta

- Välitä viljelijästä -projektin tavoitteena on maatalousyrittäjien psykososiaalisten kuormitustekijöiden vähentäminen, työssä jaksamisen parantaminen sekä työ- ja yrittäjäuran tukeminen. Näin projekti pyrkii myös turvaamaan Suomen huoltovarmuutta. Projekti tarjoaa maksutonta apua haasteellisessa elämäntilanteessa oleville maatalousyrittäjille. Haasteet liittyvät mm. uupumiseen, ihmissuhteisiin, talouteen tai työkykyhaasteisiin. (Mela, 2019)
- Välitä viljelijästä –projektin juuret ovat maatalousyrittäjien taloudellisessa ahdingossa ja vuonna 2016 julkisuudessa huomiota saaneessa Traktorimarssi-mielenosoituksessa. Marssin myötä Suomen hallitus esitti vuodelle 2017 50 miljoonan euron kriisipakettia maataloudelle. Tästä rahasta yksi milj. euroa suunnattiin Melalle. Siitä sai alkunsa Välitä viljelijästä –projekti. (Mela, 2019b)
- Mela on aiemmin tehnyt arviointeja Välitä viljelijästä -projektin hyödyllisyydestä. Lisäksi projektin vaikutuksista on tehty lisensiaattityö (Saari 2019). Keväällä 2023 Mela valitsi tarjouskilpailun kautta E2 Tutkimuksen selvittämään projektin toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Tutkimuksen kohteena olevat Välitä viljelijästä –projektin toimenpiteet

Tässä vaikuttavuusarviointitutkimuksessa selvitetään, millaisia vaikutuksia ja millaista vaikuttavuutta Välitä viljelijästä -projektin toimilla on ollut maatalousyrittäjien psykososiaalisten kuormitustekijöiden vähentämisessä, työssä jaksamisen kohentamisessa sekä työ- ja yrittäjäuran tukemisessa. Arvioitavina ovat seuraavat Välitä viljelijästä -projektin toimenpiteet:

- 1. Projektityöntekijöiden tekemän asiakastyön vaikuttavuus**
- 2. Ostopalvelusitoumusten vaikuttavuus**
- 3. Varhaisen välittämisen mallin ja sidosryhmäverkoston vaikuttavuus**
- 4. Projektin pidempiaikainen laajempi yhteiskunnallinen vaikuttavuus**

Viitekehys vaikuttavuuden arvioimiselle

Vaikuttavuusajattelu perustuu usein englannin kielestä lainattuun IOOI (Input, Output, Outcome, Impact) -logiikkaan (Aistrich, 2014). Suomeksi nämä termit ymmärretään panoksena, tuotoksena, vaikutuksena ja vaikuttavuutena.

Välitä viljelijästä -projektissa **panos** voidaan ymmärtää hankkeeseen suunnattuna rahallisena panostuksena tai esimerkiksi projektityöntekijöiden työpanoksena.

Tuotoksen voi ymmärtää hankkeen mitattavissa oleviksi tuloksiksi, esimerkiksi maatilakäyntien tai asiakkaiden määränä tai myönnettyinä ostopalvelusitoumuksina.

Vaikutus liittyy hankkeen aikana saavutettuun konkreettiseen muutokseen ihmisessä. Sitä voidaan tarkastella arvioimalla esimerkiksi sitä, miten projektityöntekijöiden kohtaaminen on vaikuttanut viljelijään ja mitä muutoksia siitä on seurannut.

Viimeiseksi tulee **vaikuttavuus**, jonka voi ymmärtää vaikutuksena, joka näkyy vielä projektista saadun avun päättymisen jälkeenkin. Välitä viljelijästä -projektissa se voi tarkoittaa viljelijöiden hyvinvoinnin ja työkyvyn pysyvää parantumista tai näkyä esimerkiksi maatilatoiminnan jatkumisena. Vaikuttavuutta voidaan tarkastella myös laajemmin yhteiskunnallisella tasolla, kuten ruokaan liittyvän huoltovarmuuden parantumisenä tai ennallaan pysymisenä. Vaikuttavuutta voidaan niin ikään arvioida taloudellisen merkityksen kannalta tai ylisukupolvisten ja kulttuuristen käyttäytymismallien muutoksena.

Viitekehys vaikuttavuuden arvioimiselle

Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmän mukaan hyvinvointi koostuu fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta ulottuvuudesta. Tässä arviointitutkimuksessa tarkastellaan ensisijaisesti hyvinvoinnin psyykkistä ja sosiaalista ulottuvuutta, sillä ymmärryksellä, että ne saattavat riippua myös fyysisistä tekijöistä. Viljelijöiden kokema psykososiaalinen kuormitus sekä muutokset työkyvyssä ja/tai motivaatiossa ovat monien tekijöiden summa, mikä vaikeuttaa kuormituksen mittaamisesta (Leka ym. 2015).

Koska kokemukset kuormituksesta ovat aina yksilöllisiä ja subjektiivisia, mittarit ovat tässä vaikuttavuusarvioinnissa olleet laadullisia (Heinänen, 2019), vaikka myös määrällisiä aineistoja on hyödynnetty.

Usein jo ymmärrys kuormituksen lähteistä vähentää psykososiaalista kuormitusta tai luo mahdollisuuden vaikean solmukohdan avaamiseen. Laadullisella mittaamisella ja sen aikaansaamalla interventiolla saattaa jo itsessään olla vaikutusta kokemuksiin kuormituksesta (Kivistö ym. 2008). Tämä on hyvä huomioida varhaisessa välittämisessä.. Mitä aiemmin (tai ennaltaehkäisevästi) kuormitukseen puututaan, sitä paremmin voidaan minimoida mahdolliset kuormituksesta aiheutuvat kustannukset, kuten sairauspoissaolojen tai varhaisen eläköitymisen tuomat kulut (Heinänen, 2019).

Menetelmät

Työhyvinvoinnin ja psykososiaalisen kuormituksen arvioinnissa sekä vaikuttavuutta tutkittaessa monimenetelmällisyys on tärkeää. Siksi tässä arviointitutkimuksessa on hyödynnetty sekä **laadullisia että määrällisiä menetelmiä** - vuorovaikutuspohjaisia keskusteluja (Manka ym. 2012, Kolehmainen, 2022) ja kyselyä.

Laadullinen haastatteluaineisto kerättiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla.

Tiedonantajia olivat:

1. Asiakastyötä tekevät projektityöntekijät.
2. Maatalousyrittäjät, jotka ovat olleet projektityöntekijöiden asiakastyön kohteena.
3. Maatalousyrittäjät, jotka ovat saaneet ostopalvelusitoumuksen.
4. Välitä viljelijästä -verkoston sidosryhmäläiset.

Määrällinen, eli kyselyyn pohjautuva aineisto kerättiin ostopalvelusitoumuksen saaneilta Välitä viljelijästä -projektin asiakkailta.

Aineistot: Laadullinen aineisto

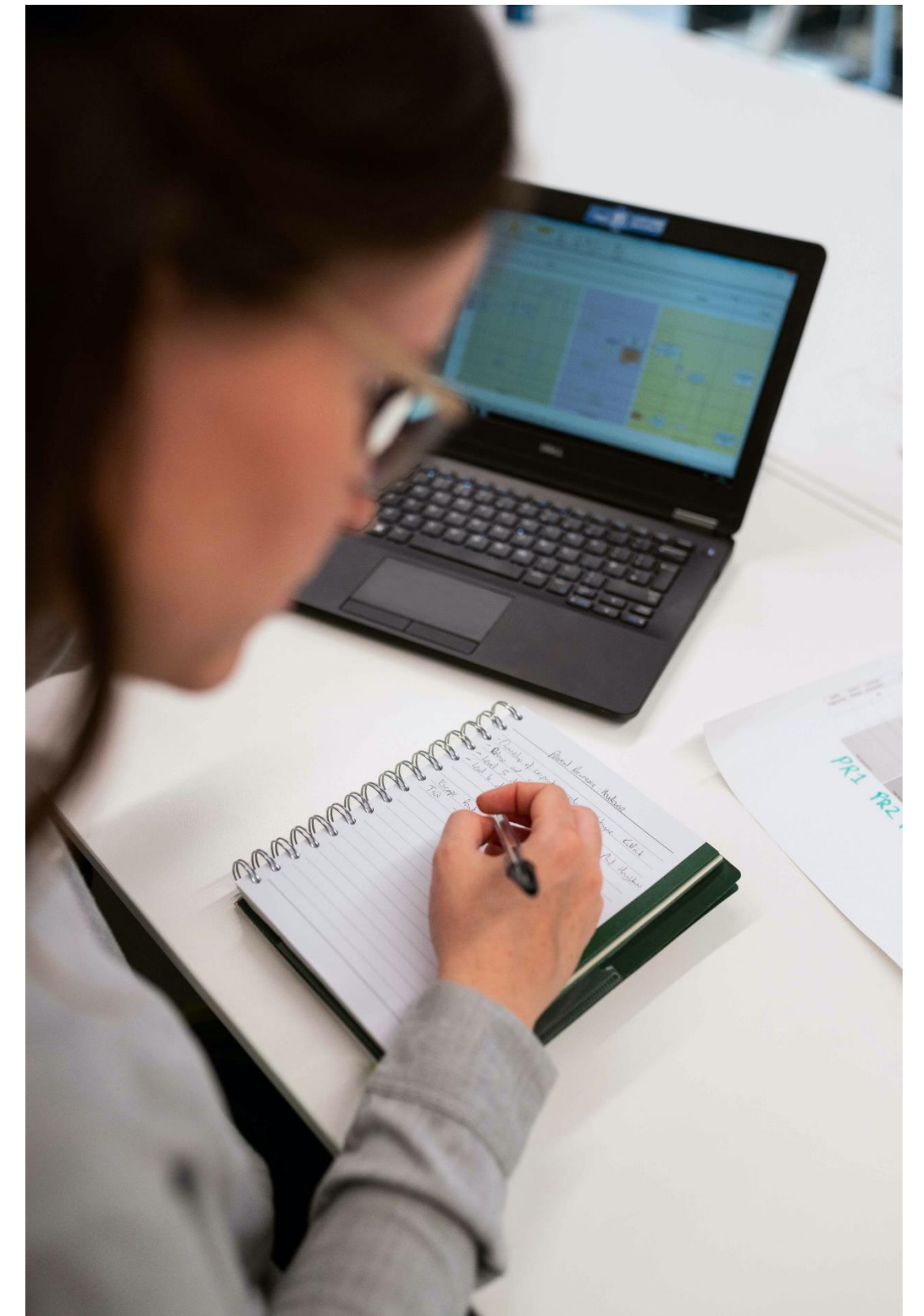
E2 Tutkimus keräsi laadullisen haastatteluaineiston (N=31) huhti–kesäkuussa 2023. Haastatteluihin osallistui kahdeksan Välitä viljelijästä -projektityöntekijää, seitsemän maatalousyrittäjien kanssa yhteistyötä tekevää sidosryhmäläistä (lomitus, työterveyshuolto, kunnan eläinlääkäri, pankin yritysrahoitus, talousneuvonta, ELY-keskuksen tarkastaja, kasvintuotannon neuvoja) ja 16 asiakasta. Kaksi haastattelua toteutettiin ruotsin kielellä, muut suomeksi.

Haastateltavat asuivat eri puolilla Suomea. Tutkijat saivat haastateltavien yhteystiedot Melalta. Mela kokosi haastateltavat perustuen E2 Tutkimuksen antamiin kriteereihin. Haastateltavien tuli edustaa esimerkiksi Suomen eri alueita, eri tuotantosuuntia, eri vaiheessa prosessiaan olevia asiakkaita, sekä kriittisemmässä ja helpommassa tilanteessa olevia asiakkaita. Mela hankki haastateltavat itse, tietosuoja- ja salassapitosyistä. Kaikki haastattelut toteutettiin Teams-yhteyden tai puhelimen välityksellä. Haastattelut nauhoitettiin, mutta mitään henkilötietoja tai muita tietoja, joista henkilö, yritys tai tila olisi voinut tulla tunnistetuksi, ei tallennettu eikä otettu mukaan analyysiin.

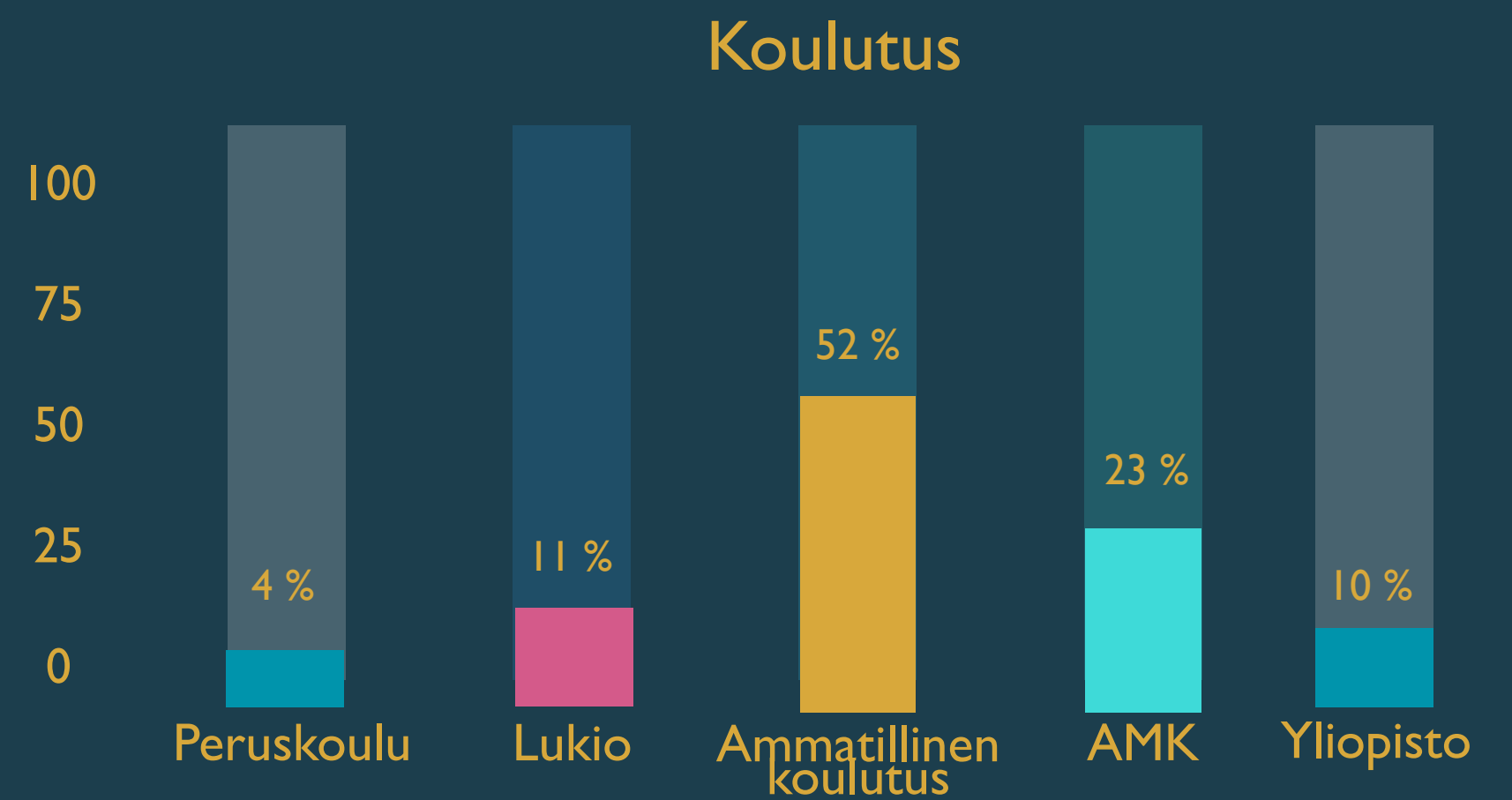
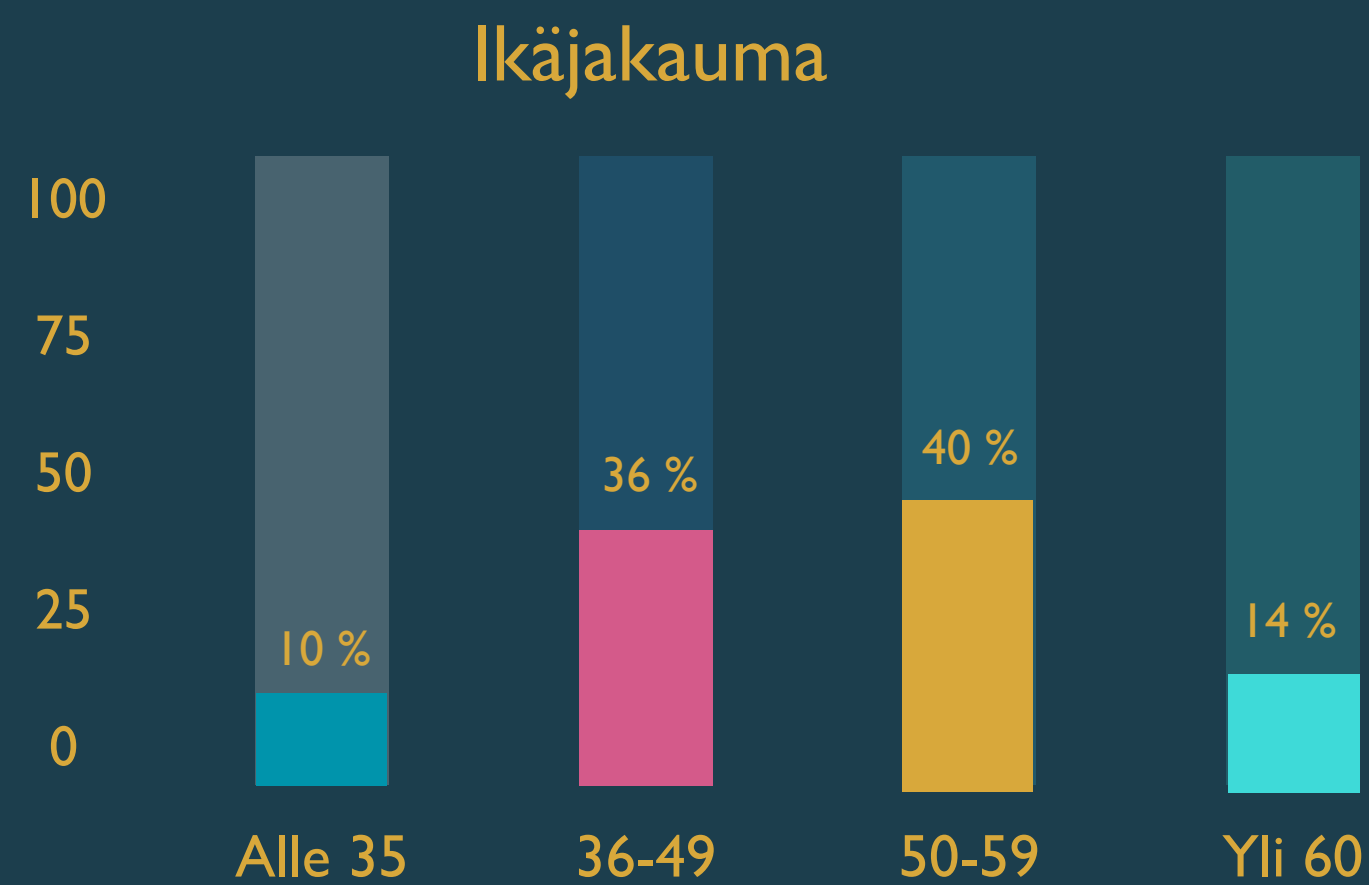
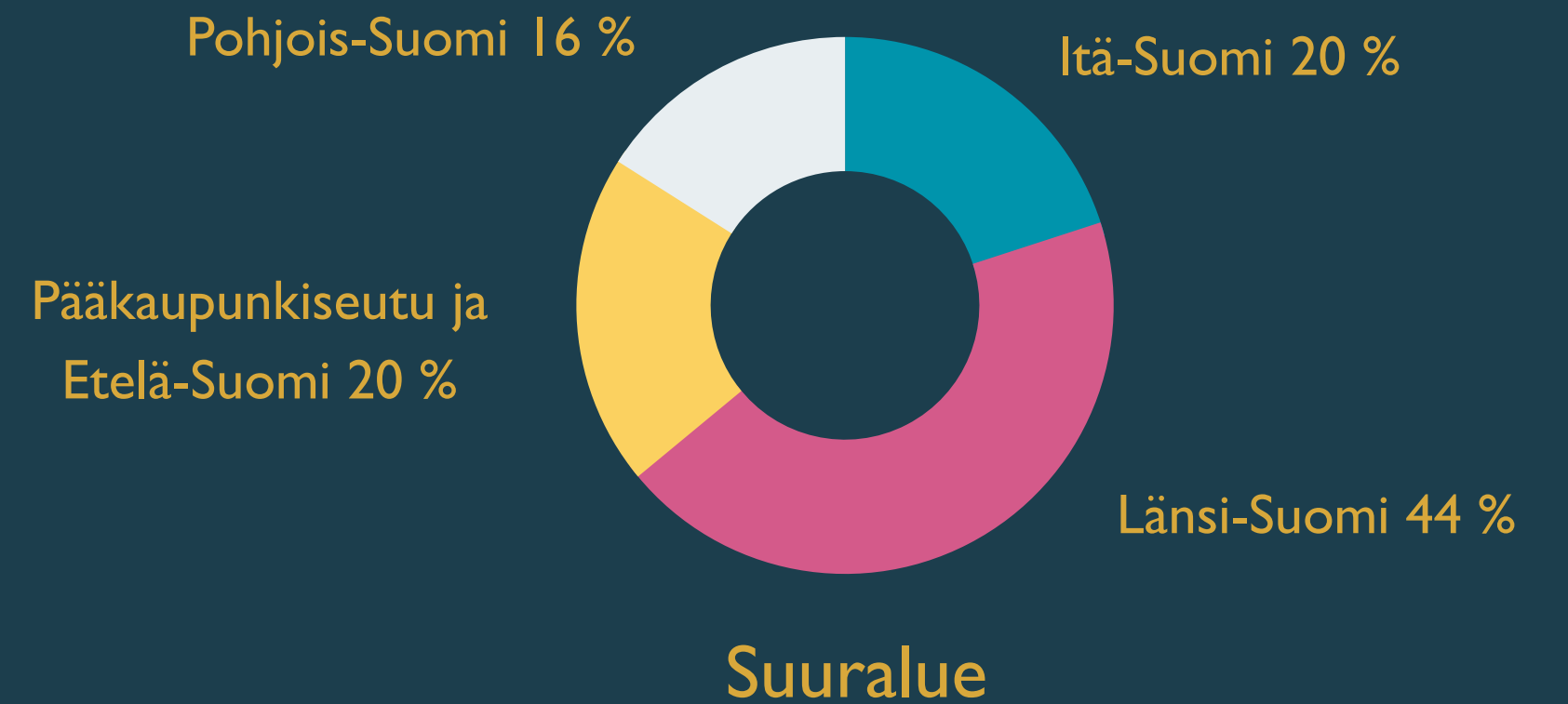
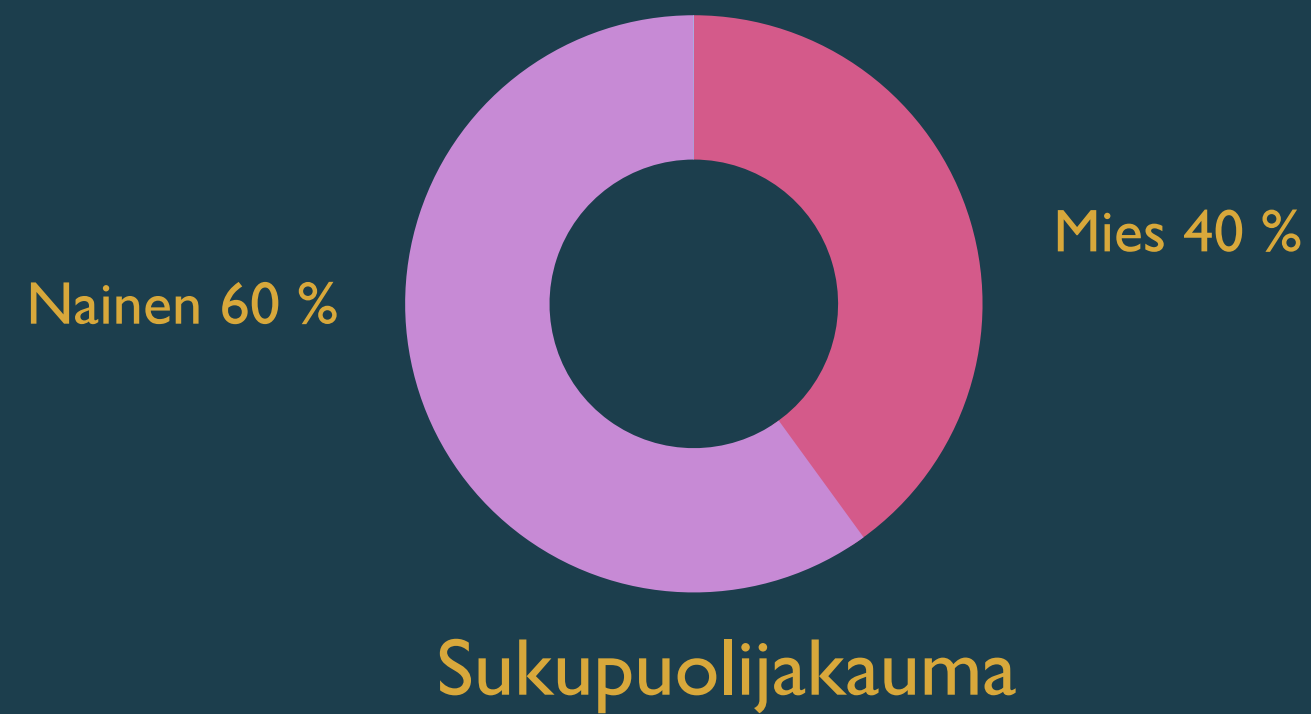
Aineistot: Määrällinen aineisto

Kysymyslomake tehtiin E2 Tutkimuksen ja Melan yhteistyönä. Määrällinen aineisto kerättiin touko-kesäkuun 2023 aikana. Webropol-kysely lähetettiin Melan toimesta tutkimusluvan antaneille ja ostopalvelusitoumuksen saaneille ja sen käyttäneille Välitä viljelijästä –projektin asiakkaille.

Kysely tehtiin sekä suomeksi että ruotsiksi. Yhteensä kyselykutsu lähetettiin 1743 asiakkaalle. Vastauksia saatiin 334 kpl. Vastausprosentti oli 19,2 %, mitä voidaan pitää riittävän hyvänä.

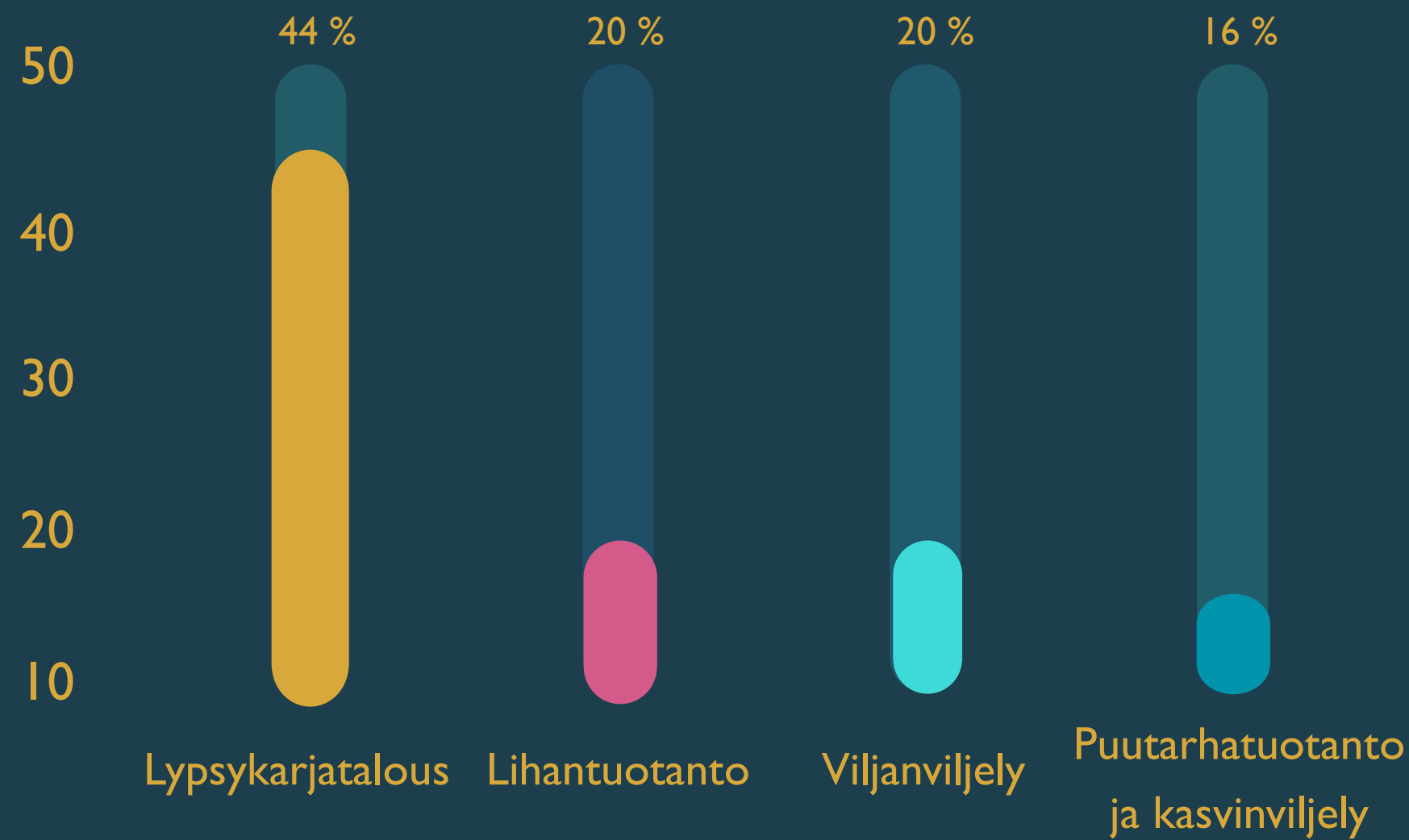

Kyselyyn vastanneiden taustatiedot

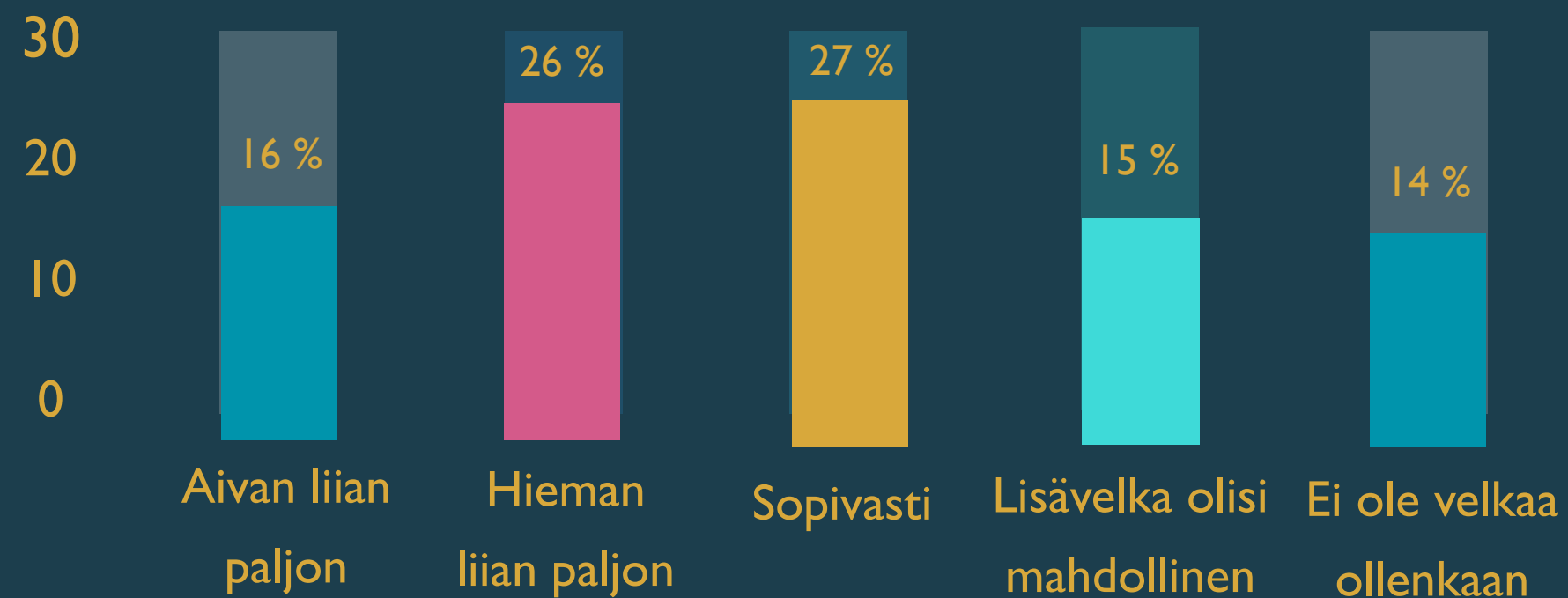

Kyselyyn vastanneiden taustatiedot

Tärkein tuotantosuunta

Tilan velkaantumisaste

- Vertailu Melan tilastoihin osoittaa, että kyselyaineisto edustaa melko hyvin Välitä viljelijästä –projektin kautta ostopalvelusitoumuksen saaneiden tilojen tuotantosuuntaa.
- Naisten osuus kyselyaineistossa on hieman suurempi kuin ostopalvelusitoumuksen saaneissa. Projektin kautta ostopalvelusitoumuksen saaneiden alueellinen jakautuminen vastaa melko hyvin kyselyyn vastanneiden alueellista jakaumaa (Mela 2023).

Analyysit

Haastatteluaineisto analysoitiin laadullisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti. Haastattelujen aikana tutkijat tekivät muistiinpanoja, joiden perusteella tehtiin miellekarttoja käyttäen apuna GitMind –sovellusta. Näiden miellekarttojen pohjalta tutkijat löysivät alustavia teemoja ja loivat niiden pohjalta alustavan koodikirjan (Bernard ja Ryan, 2010).

Haastattelut litteroitiin ja anonymisoitiin. Litteraatit ladattiin laadullisen tutkimuksen MAXQDA 2022-ohjelmaan. Koodikirjaa päivitettiin ja tarkennettiin aineiston lukemisen perusteella teema-analyysin periaatteiden mukaisesti (Fereday ja Muir-Cochrane, 2006). Sen jälkeen tutkijat koodasivat kaikki haastattelut esiin nousseiden teemojen mukaan ja ryhmittivät ne tähän arviointitutkimukseen sopivin jaoin.

Määrällistä aineistoa analysoitiin tilastollisesti ristiintaulukoiden. Analyysissä huomioitiin eri taustamuuttujien vaikutus tuloksiin.

OSA I

Avuntarpeiden kuvaus

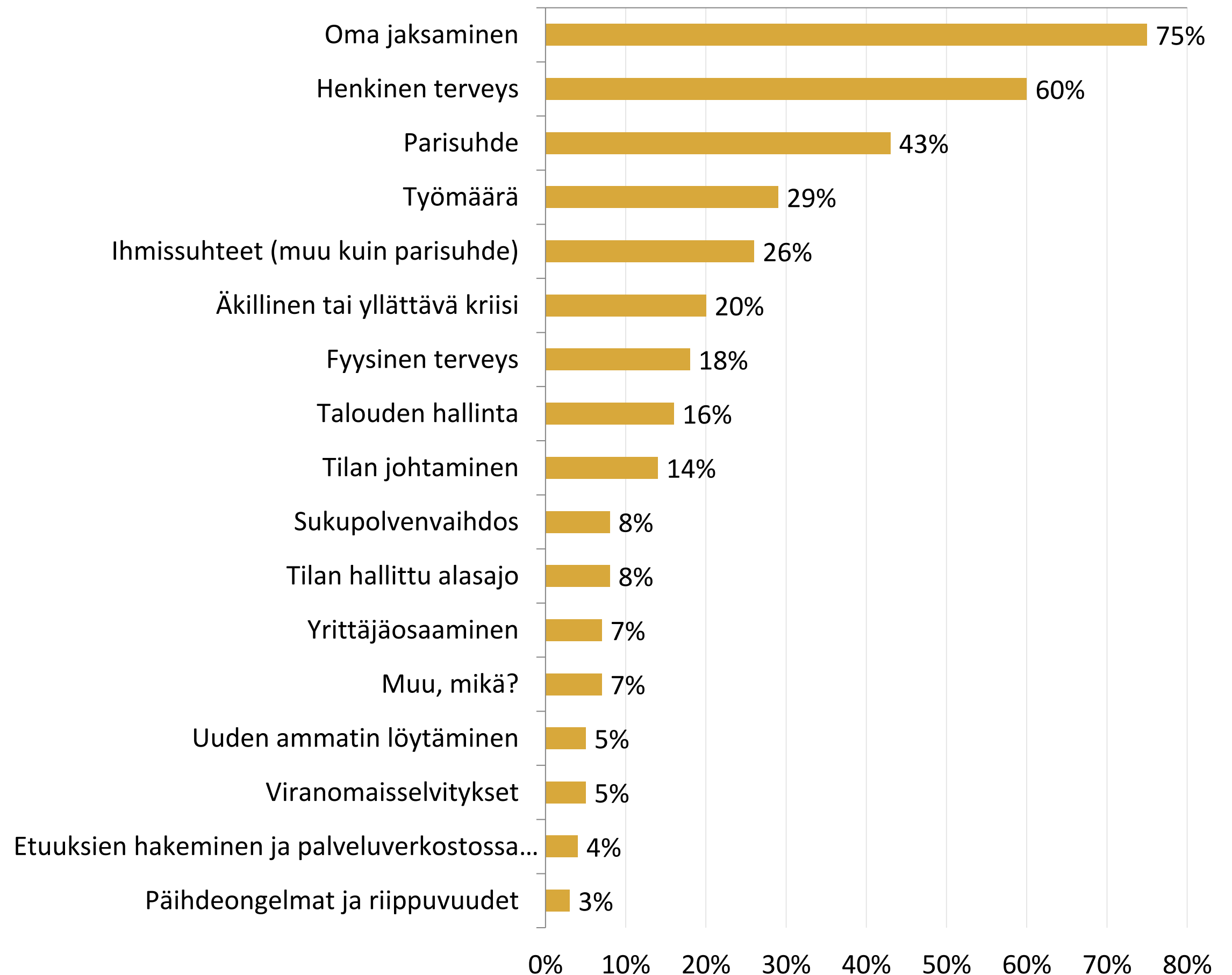
Asiakkaiden avuntarpeet

- Tässä osassa kuvaillaan asiakkaiden erilaisia avuntarpeita.
- Haastattelujen ja kyselyn perusteella maatalousyrittäjien avuntarpeet ovat moninaisia. Usein yhden esiin tulleen tarpeen taustalla on muita tekijöitä.
- Tyypillisesti useat taustatekijät ovat johtaneet yrittäjän jaksamisongelmiin tai uupumiseen, joka on heijastunut maatalousyrityksen toimintaan tai ihmissuhteisiin.
- Joskus avuntarpeet ovat kuitenkin helpommin hallittavissa, eli niin sanottuja yhden asian tilanteita. Ei myöskään ole niin, että kaikki asiakkaat olisivat kriisissä, osa asiakkaista hakee apua ennaltaehkäisevästi.

Oma jaksaminen ja henkinen terveys ovat tavallisimpia syitä yhteydenottoihin

- Kyselyaineiston perusteella yleisimmät avun hakemisen syyt ovat oma jaksaminen, henkinen terveys ja parisuhteeseen liittyvät ongelmat.
- Avuntarpeiden taustalla on yksittäisten ongelmien sijaan moninainen ongelmien vyyhti. Vain 17 prosenttia vastaajista valitsi yhden vaihtoehdon. Kaksi kolmesta valitsi 2–5 vaihtoehtoa.

Mistä syystä otit (tai joku toinen otti) yhteyttä Välitä viljelijästä -projektiin? Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

Ikä vaikuttaa avuntarpeisiin

Taustamuuttujien tarkastelu osoittaa, että miehet ja naiset ovat olleet yhteydessä projektiin pääosin samoista syistä. Ainoastaan **oma jaksaminen** erottuu naisten (79 %) vastauksissa hieman miesten (68 %) vastauksia useammin

Ikä vaikuttaa jonkin verran. Alle 35-vuotiaat nimeävät selvästi muita ikäryhmiä useammin monia syitä yhteydenotolle.

Oma jaksaminen (88 %) ja **henkinen terveys** (79 %) ovat yhteydenoton syitä keskimääräistä useammin alle 35-vuotiaissa.

Alle 35-vuotiaille **tilan johtaminen** (24 %) sekä **sukupolvenvaihdos** (21 %) olivat hieman keskimääräistä useammin syynä yhteydenottoon.

Yli 50-vuotta täyttäneille **parisuhde** on yhteydenoton syy hieman keskimääräistä harvemmin (36 %). Alle 50-vuotiaista parisuhteen takia oli yhteyttä ottanut noin puolet vastaajista (49 %).

Työmäärä (43 %) ja **fyysinen terveys** (38 %) puolestaan korostuvat erityisesti yli 60-vuotta täyttäneissä.

Avuntarpeet usein moninaisia, kasautuvia vyyhtejä

Haastatteluaineisto kertoo selkeästi siitä, kuinka Välitä viljelijästä –projektin asiakkaat hakevat usein apua johonkin tiettyyn seikkaan, mutta alun selvityksen jälkeen käy ilmi, että **taustalla saattaa olla useita muita ongelmia.**

Maatalousyrittämistä tehdään usein pariskuntana, jolloin perhe on samalla työyhteisö.

Yleisiä ovat tilanteet, joissa apua on haettu parisuhdeongelmiin, vaikka tosiasiallisesti apua on tarvittu taloudenhoitoon: talous kuormittaa asianomaisia, kiristää ihmisten välejä ja johtaa väsymykseen.

Useimmiten avun hakemisen taustalla on ongelmat jaksamisessa, oman työkyvyn alentuminen, kokonaishallinnan katoaminen tai liian suuri työmäärä – se, ettei enää oikein pärjää.

Työstä niin kun tykkää ja tätä jaksaa tehdä, mutta se henkinen kuorma rupesi siinä vaiheessa nousemaan sitten niin kovaksi, että palautuminen rupesi heikkenemään. Siinä se on sitten kierre valmis.

(Asiakas)

Ja sitten kun yritin sanoa, että en saa enää, että tämä alkaa kasautua, että minä en enää tiedä itsekään mitä näillekin pitää tehdä, että jotenkin on jo ihan hukassa ja loppu jotenkin joka ikisellä elämän osa-alueella.

(Asiakas)

Usein on jotenkin semmoinen, että siellä semmoinen kokonaishallinnan tunne on niin kuin kadonnut ja varmaan siihen sen palauttamiseen liittyen niin monenlaista, että tosiaan ihan sitä että he tarvii...heillä on ihan valtavasti asioita koko ajan menossa ja mielen päällä, että heillä ei ole aikaa ottaa selvää siitä minkälaisia palveluita he voisi saada ja mistä se he voisi saada.

(Projektityöntekijä)

Parisuhteiden vaikeudet lisäävät uupumista

Haastatteluaineistosta käy ilmi, että usein maatilaa hoidetaan yhdessä puolison kanssa. **Parisuhteen rakoilulla tai kriisiytymisellä** on usein suora vaikutus maatilayrityksen toimintaan, onhan **elämäkumppani myös usein maataloudessa työkumppani**. Puhumattomuus lisää monesti pari- ja muiden ihmissuhteiden ongelmallisuutta.

Joissakin tapauksissa parisuhteen päättyminen on johtanut avun hakemiseen. On haettu keskusteluapua ja apua tilan ositukseen tai muun ongelman ratkomiseen. Toisaalta parisuhdetta saatetaan myös yrittää pelastaa tai parantaa projektista tarjotulla avulla, eron välttämiseksi.

Se oli kriisi ja kauhein paikka mihinkä on tähänastisessa elämässä joutunut ja se otti kyllä niin koville, että siinä sitten meni yöunet ja oikeastaan ja mikään muu ei pyörinyt mielessä, kuin se, että nyt tämä kaikki tuttu ja turvallinen loppui tähän.

(Asiakas)

...siinä taisi olla taustalla myöskin sitten eroproessi, joka on kyllä sitten syönyt voimia ja tämä taloudellinen paine alkoi konkretisoitumaan, että piti ruveta myymään omaisuutta, että lainasta olisi selvinnyt.

(Asiakas)

Ne on tullut minulle, että on jotain parisuhteessa tai siinä omassa jaksamisessa, ei saa tehtyä töitä ja ei vaan jaksa hoitaa hommia että on ihan loppu.

(Projektityöntekijä)

Apua tarvitaan byrokratiaan ja hallinnolliseen taakkaan

Maatalousyrittäminen sisältää paljon muutakin kuin suoranaista tuotannosta huolehtimista.

Haastatteluaineistosta nousee esiin se, että maatilayrittäjät tarvitsevat **apua myös byrokratiasta selviytymiseen**, lomakkeiden täyttöön sekä hakemusten kirjoittamiseen. Byrokratian tuomat haasteet on todettu aiemmissakin tutkimuksissa kuormittavan erityisesti maanviljelijöitä. Gallup Elintarviketiedon kyselyssä vuonna 2014 viljelijät mainitsivat, että eniten heidän jaksamistaan heikentää byrokratia (MT 2014).

Myös erinäisten **hallinnollisten asioiden hoitamiseen** on haettu apua.

Tilanne oli lähinnä se tilan pyörittäminen, laskujen maksu ja tällainen - niin sanotusti hallinnolliset asiat. Isä ei kyennyt enää niitä hoitamaan tai hän tippui kärryiltä tästä nykyajasta.
(Asiakas)

He tarvitsee apua ihan tällaisten hakemusten tekemisessä, että vaikka kelan sairauspäiväraha hakemus... Monella ei ole tietokonetta välttämättä tai digitaidot on puutteelliset, niin ihan tällaisessa sähköisessä asiointissa on autettu ja sitten se neuvotteluapu sidosryhmiin, että heillä on korkea kynnyks ehkä soittaa pankkiin tai neuvojalle tai jollekin, että he tarvii viestinvälittäjää siinä.
(Projektityöntekijä)

Taloustekijät uupumisen ytimessä

Haastatellut tilayrittäjät kertoivat yrityksen **talousvaikeuksien** olleen yksi suurimmista syistä hakea apua Välitä viljelijästä - projektista.

Talousongelmat ilmenevät monella tavalla, ja niiden taustalla on erilaisia syitä.

Joskus tehdyt investoinnit eivät ole olleet kannattavia. Toisinaan taas yrityksen kustannukset ovat nousseet, mutta tulot eivät.

*...sitten ne raha-asiat oli aivan solmussa ja sitten pitkän aikaa niitä yritti aina hoitaa ja minä soitin ja siirsin joka paikkaan niitä eräpäiviä ja tein kaikkia maksusopimuksia, kunnes se kaatui vaan siihen omaan mahdottomuuteen, ettei niitä saanut enää niitä pienimpiäkään asioita sitten enää hoidettua.
(Asiakas)*

*Toinen tyypillinen tilanne kun menee, mikä on tullut vastaan on se, että siellä on iso kasa niitä avaamattomia kirjekuoria eli ei uskalleta eikä jakseta aukaista sitä, jos se posti jaksetaan hakea sieltä postilaatikosta. Niin sitten niitä kuoria ei aukaista, koska se pelottaa, että mitä sieltä tulee. Semmoiseen pääsääntöisesti törmään jos taloustilanne on se yhteydenoton syy.
(Projektityöntekijä)*

Myös kriisit ja terveyshuolet saavat hakemaan apua

Äkilliset kriisit voivat yllättää maatalousyrittäjät, liittyivätpä ne mihin tahansa. Läheisten menettäminen on esimerkkinä sellainen, jonka kaikki voivat ymmärtää. Toisaalta, esimerkiksi maataloustuotteiden markkinoiden äkillinen katoaminen luovat tilanteita, joihin ei ole voitu valmistautua.

Maatalouden kustannuskriisi on useiden viljelijöiden avuntarpeen taustalla, mutta koronapandemia ja Venäjän hyökkäys Ukrainaan on myös nostanut avuntarvetta, vaikkakin pienemmässä määrin.

Myös **fyysisen hyvinvoinnin laiminlyönti** saattaa kostautua myöhemmässä vaiheessa.

...kaikkea, aivan kaikkea. No se on se jaksaminen, voimat loppuu. Motivaatio on ollut viime aikoina semmoinen päivänpolttava sana, ettei ole enää motivaatiota. Sitten on pitkiä sairastamisia. (Projektityöntekijä)

On tehty todella pitkään fyysisesti raskasta työtä ja unohdettu oma itsensä ja itsestä huolen pitäminen ja sitten se kroppa on kerta kaikkiaan loppu ja voi olla että siihen työhön on jääty silloin neljätoistavuotiaana, kun äiti kuoli ja oli pakko lähteä lypsämään lehmiä. Eli ei ole kokemusta mistään muusta, eikä välttämättä juuri koulutustakaan, niin se ei ole ihan helppo sitten aina löytää ja rakennella sitä tulevaisuuden polkua. (Projektityöntekijä)

Apua tulevaisuuden suunnitteluun ja ennakoointiin

Vaikka iso osa Välitä viljelijästä – projektin asiakkaista on joutunut jonkinasteiseen kriisiin tai on ajautumassa sellaiseen, on tärkeää huomioida, että myös **tulevaisuuden suunnittelu ja ennakointi** on esillä osana projektin asiakkaiden tarpeita.

Tilojen **sukupolvenvaihdokset** on yksi hyvä esimerkki ennakoimisesta, mihin asiakkaat pyytävät konkreettista apua. Moni asiakas pohtii, miten asia hoidetaan ja mitä täytyy tehdä?

Yleensä siis muutoskohdat. Se, että täytyy ruveta miettimään terveyttä. Sitten nämä tämmöiset...no ei ne kaikki nyt ole oikein semmoisia kriisejä vaan kyllä siellä paljon semmoista, että vaan tavallaan on ruvettu miettimään sitä, että onko tässä jotakin järkeä tässä hommassa tai sitten just tämmöiset sairastumiset ja niihin liittyvät kaikki, että kuinka tästä eteenpäin. Sukupolvenvaihdostilanteet on sellaisia, joissa kyllä tulee sitä miettimistä se, että ruvetaan vähän ennakoivasti miettimään, että kuinka kauan me vielä jaksetaan ja miten me nyt ruvetaan hoitamaan asioita, että sitten kun rupeaa esimerkiksi vaikka semmoista vähän 5 vuoden suunnitelmaa jotenkin tuotantosuunnanmuutokseen taikka tämän tyyppisiä.

(Projektityöntekijä)

OSA 2

Projektityöntekijöiden tekemä asiakastyö

Projektityöntekijöiden tekemä asiakastyö

- Tässä osassa kuvataan projektityöntekijöiden rooleja, työkaluja ja tehtäviä. Kerrotaan myös, mitkä tekijät madaltavat asiakkaiden avunpyytämiskynnystä.
- Välitä viljelijästä -projektissa keskeisessä roolissa toimii 15 alueellista projektityöntekijää. Projektityöntekijä on se henkilö, jonka apua pyytänyt viljelijä kohtaa ensimmäisenä. Heillä on siis tärkeä ja vastuullinen asema viljelijöiden auttamisessa.
- Projektityöntekijät ymmärtävät maatalouden toimintaympäristöä ja pystyvät siten arvioimaan viljelijän tilanteen kokonaisvaltaisesti sekä tarjoamaan keskusteluapua. Arvion perusteella päätetään jatkotoimista yhteistyössä viljelijän kanssa (Mela, 2019b).
- Alustava yhteydenotto projektityöntekijään tulee joko itse viljelijältä tai sidosryhmäläiseltä, joka on saanut viljelijältä luvan yhteydenottoon ja yhteystietojen luovuttamiseen.

Projektityöntekijän työnkuva

Viljelijät tyytyväisiä ehdotukseen hakea apua

Viljelijät olivat kuulleet Välitä viljelijästä - projektista monista eri lähteistä. Kyselyn mukaan iso osa vastaajista oli hankkinut tiedon itse internetistä tai mediasta (42 %) tai kuullut siitä yhteistyökumppanilta (25 %). Haastatteluissa mainittiin esimerkiksi Melan lehti tai hyvinvointipäivät ja MTK:n tilaisuudet.

Kyselyyn vastanneista **93 % suhtautui erittäin tai jokseenkin myönteisesti tilalla käyneen sidosryhmän jäsenen ehdotukseen hakea apua projektista.**

Viljelijöiden alustavat mielikuvat projektista voidaan haastatteluaineiston perusteella jakaa kahteen pääleiriin: **erittäin positiivisesti (suurin osa) ja hieman epäilevästi suhtautuviin.** Myös jonkin sortin epätoivon aiheuttama, viimeiseen oljenkorteen tarttuminen nousi esiin yhtenä teemana.

Minulla oli pieni epäily. En osaa sanoa, että mitkä kaikki henkilökohtaiset syyt siihen vaikutti tavallaan siihen, että miksi minä tavallaan vähän epäilin, että kuka hän on ja miten hän minua niin kun pystyy sitten auttamaan.

(Asiakas)

Että tosi hienoa että ja vallankin tuo nimi vielä välitä viljelijästä, niin minusta todella tuli semmoinen lämmin olo. Joku ajattelee meitäkin ja meidän hyvinvointia.

(Asiakas)

Niin sitten kun minä sen näin, niin minä ajattelin, että toi on nyt se meidän viimeinen vaihtoehto, tuohon meidän pitää tarttua ja kokeilla vielä se, että josko sieltä löytyisi joku apu tähän rahatilanteeseen.

(Asiakas)

Avun pyytäminen on usein vaikeaa

Avun pyytäminen ei ole helppoa.

Useat haastateltavat kertoivat **kokevansa häpeää avun pyytamisestä**. Kun aikaisemmatkaan sukupolvet eivät ole apua pyytäneet tai saaneet, miksi heidänkään pitäisi. Monen mieleen oli iskostunut pelko epäonnistumisesta.

Aineiston mukaan pieni osa ajatteli ennakkoon, että terapia on turhaa tai ei heille sopivaa.

Puhumattomuuden kierre esti etenkin miehiä pyytämästä apua. Ajateltiin, että jos apua pyydetään, joudutaan keskustelemaan omista asioista ja tuntemuksista.

Jotkut eivät yksinkertaisesti jaksaneet ottaa yhteyttä keneenkään.

Suomalainen maanviljelijä, tällöinen vanhan liiton maanviljelijä. Niin sehän on kuolematon henkilö omasta mielestään ja se viljelee ainakin 100 vuotiaaksi asti, mutta käytännössä se asia ei aina mene niin ja periksi ei anneta.

(Asiakas)

...meidänkin tilanteessa tavallaan, että miten minä olisin saanut sen meille siihen niin, että minun mieheni olisi hyväksynyt, että joku tulee auttamaan, koska se on niin päähän pinttynyt se ajattelumaailma siellä maatilalla, että itse hoidetaan.

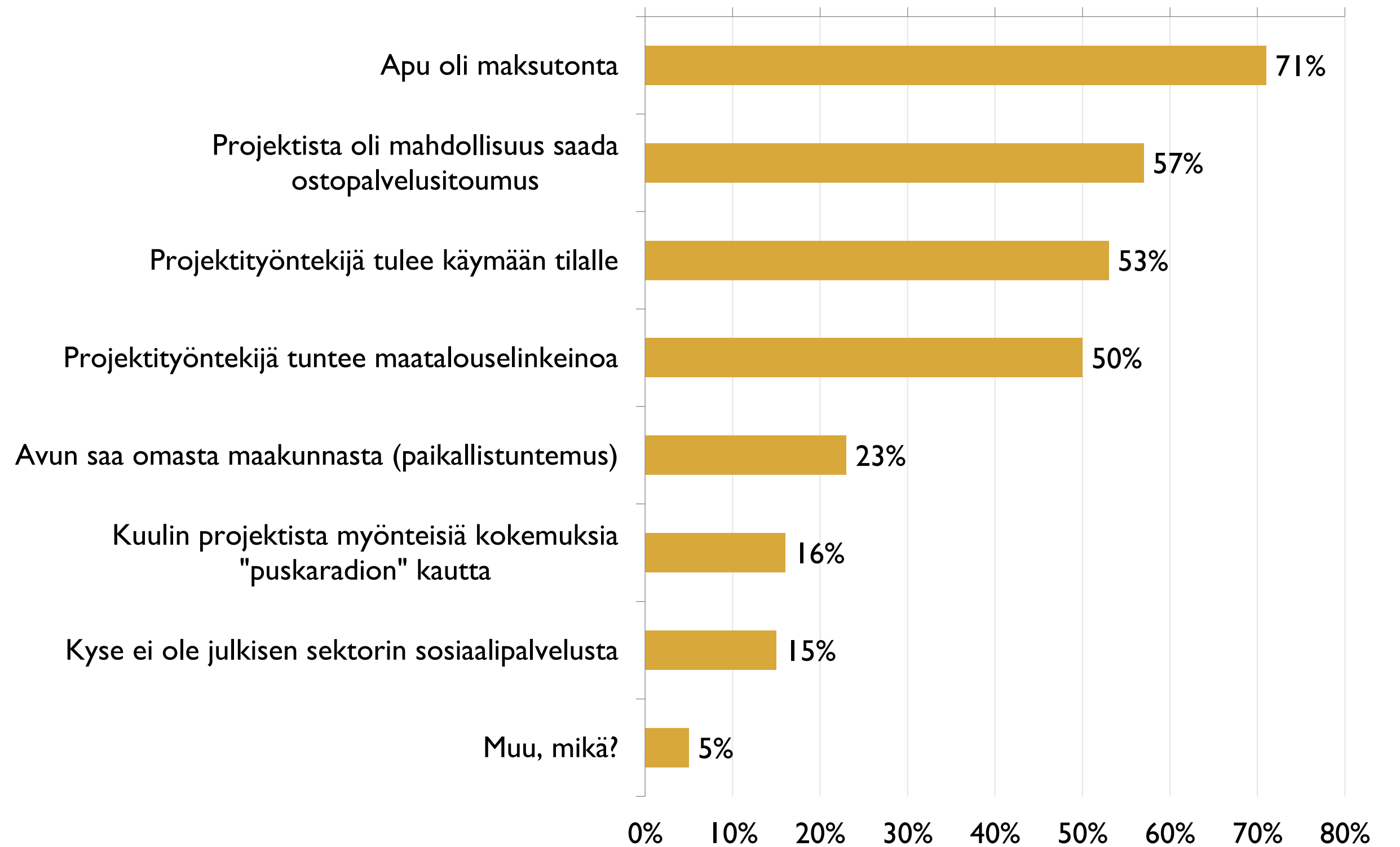
(Asiakas)

Siis aloitekyvyttömyys. Minä tiedän tavallaan mitä pitäisi tehdä kenelle soittaakin, mutta en saa aikaiseksi, että otan sen puhelimen ja soitan.

(Asiakas)

Maksuttomuus ja mahdollisuus
ostopalvelusitoumukseen
madaltavat kynnyksiä
yhteydenottoon

Madalsiko jokin seuraavista asioista kynnyksiä ottaa yhteyttä Välitä
viljelijästä -projektiin? Voit valita alla olevista kaikki, mitkä sopivat:

Avun maksuttomuus tärkeää erityisesti nuorille

*Minusta tuntuu, että se on se yks aika ratkaiseva tekijä, että on ilmainen.
(Asiakas)*

Vaikka avunpyyntö ei ole helppoa, käy aineistosta ilmi, että Välitä viljelijästä - projektissa on tiettyjä avunpyynnön kynnystä madaltavia tekijöitä.

Eryteisesti **avun maksuttomuus** edesauttoi yhteydenottoa. Taustamuuttujien tarkastelu osoittaa, että avun maksuttomuus on hieman useammin tärkeää naisille (74 %) kuin miehille (67 %).

Maksuttomuuden mainitsevat keskimääräistä useammin alle 35-vuotiaat (88 %). Keskimääräistä harvemmin se on tärkeää yli 60-vuotiaille (62 %).

Haastattelujen perusteella kynnys maksullisen palvelun käyttöön on korkea erityisesti talousvaikeuksissa oleville.

Myös **mahdollisuus saada ostopalvelusitoumus** on hieman useammin tärkeää naisille (64 %) kuin miehille (58 %) sekä alle 35-vuotiaille (64 %) kuin yli 50-vuotiaille (56 %).

Noin puolet vastaajista nimeää kynnystä madaltavaksi tekijäksi myös sen, että **projektityöntekijä tulee käymään tilalla**. Keskimääräistä useammin se on tärkeää sekä yli 60-vuotiaille (66 %) että alle 35-vuotiaille (61 %).

Haastattelujen perusteella tämä liittyy siihen, että **uupunut ihminen ei välttämättä jaksaa poistua tilaltaan tai ei kiireiden vuoksi ehdi muualle**.

Lisäksi alle 35-vuotiaat (36 %) mainitsevat muita useammin avun pyytämistä madaltavana tekijänä sen, että avun saa omasta maakunnasta.

Avunpyynnön kynnystä madaltavat tekijät

Myös haastattelujen perusteella projektityöntekijän **maatalousosaaminen ja toimintaympäristön ymmärrys** sekä **vaitiolovelvollisuus** olivat tärkeitä yhteydenottokynnystä madaltavia tekijöitä.

Projektityöntekijät arvioivat itsekin, että heidän ymmärryksensä maatalouden toimintaympäristöstä on edesauttanut projektin positiivista vaikutusta.

Joissakin tapauksissa asiakkaan uupumus on edennyt siihen pisteeseen, että yhteydenottaminen on liian vaikeaa. Silloin pidettiin tärkeänä, että **projektityöntekijä on aloitteellinen ja tekee ensimmäisen yhteydenoton.**

Kun muistaakseni, jos niitä tuntoja mietiskelen, että se asioiden hoitaminen kun on väsyksissä, niin se kynnys siihen soittamiseen, niin se on siinä vaiheessa, niin se on melko isoa paikka lähteä etsimään numeroa ja soittelemaan, että onkohan tämä se oikea.

(Asiakas)

Varmaan juurikin se, että se oli, että se on vaitiolovelvollista ja että kuitenkin on sitten semmoinen ammatti-ihminen siellä kyseessä, joka voi auttaa niin tavallaan monipuolisesti siinä. Meilläkin oli just se kaikki ne maatilan sotkut. Plus sitten se meidän henkilökohtainen tavallaan elämä...mut varmaan just se että se vaitiolovelvollisuus niin on siinä semmoinen.

(Asiakas)

Projektityöntekijöiden roolit

Projektityöntekijöiden keinot asiakkaiden auttamiseksi ovat moninaiset ja monialaiset.

Kaksi tärkeintä ovat **keskustelu** ja **kuuntelu**. Sekä asiakkaat että projektityöntekijät painottavat, kuinka usein pelkkä keskusteluyhteyden avaaminen **voi saada pulman ratkeamaan**. Silloin asiakas kokee, että hänet otetaan tosissaan, häntä kuunnellaan, hänet nähdään.

Lisäksi projektityöntekijä toimii **koordinoijina** ja **kartoittajina**, jotka **hahmottavat kokonaisuuden**. Hän **kokoo asiakkaan ongelmien ratkaisemiseksi moniammatillista asiantuntijatiimiä ja koordinoi tätä**, ollen usein itsekin osana tiimiä.

Siinä mielessähän se on hyvä, että on joku ihminen, johon sinä otat yhteyttä, jolla on kanavia järjestellä näitä asioita.

(Asiakas)

Minä olen ihminen ihmiselle. Tärkeintä on se, että kun minä menen sinne tilalle, niin minun silmäni ovat sillä tasolla, missä viljelijän silmät ovat.

(Projektityöntekijä)

Siinä on kuitenkin asiakkaalle sitten rauhallinen tilanne kertoa kaikenlaisista, tuoda ne kaikki asiat ja murheet meille esille ja sitten lähdetään yhdessä selvittämään sitä asiaa, että me ei olla semmoinen yhden luukun periaate, että meiltä kysytään vaan yhtä asiaa.

(Projektityöntekijä)

Projektityöntekijöiden työkalut

Edellisellä sivulla mainitut keskustelu- ja kartoitusapu kuvaavat projektityöntekijän työtä kokonaisvaltaisesti. Yksittäiset projektityöntekijän toimet riippuvat hyvin paljon avuntarpeesta.

Usein projektityöntekijät voivat avata uupuneen asiakkaan laskuja ja **käydä läpi talousongelmien kanssa painivien tilallisten tilannekuvaa**. Tähän liittyen asiakkaalle voidaan pyytää esimerkiksi **talousneuvojan konsultointia**. Myös **yleinen aikataulukutus** on ollut tärkeää.

Myös apu lomakkeiden täyttämiseen on koettu tarpeelliseksi **byrokratiaongelmien ratkaisemiseksi**. Lisäksi neuvotteluapu esimerkiksi pankin tai lomatoimiston kanssa on ollut asiakkaiden mukaan hyödyllistä.

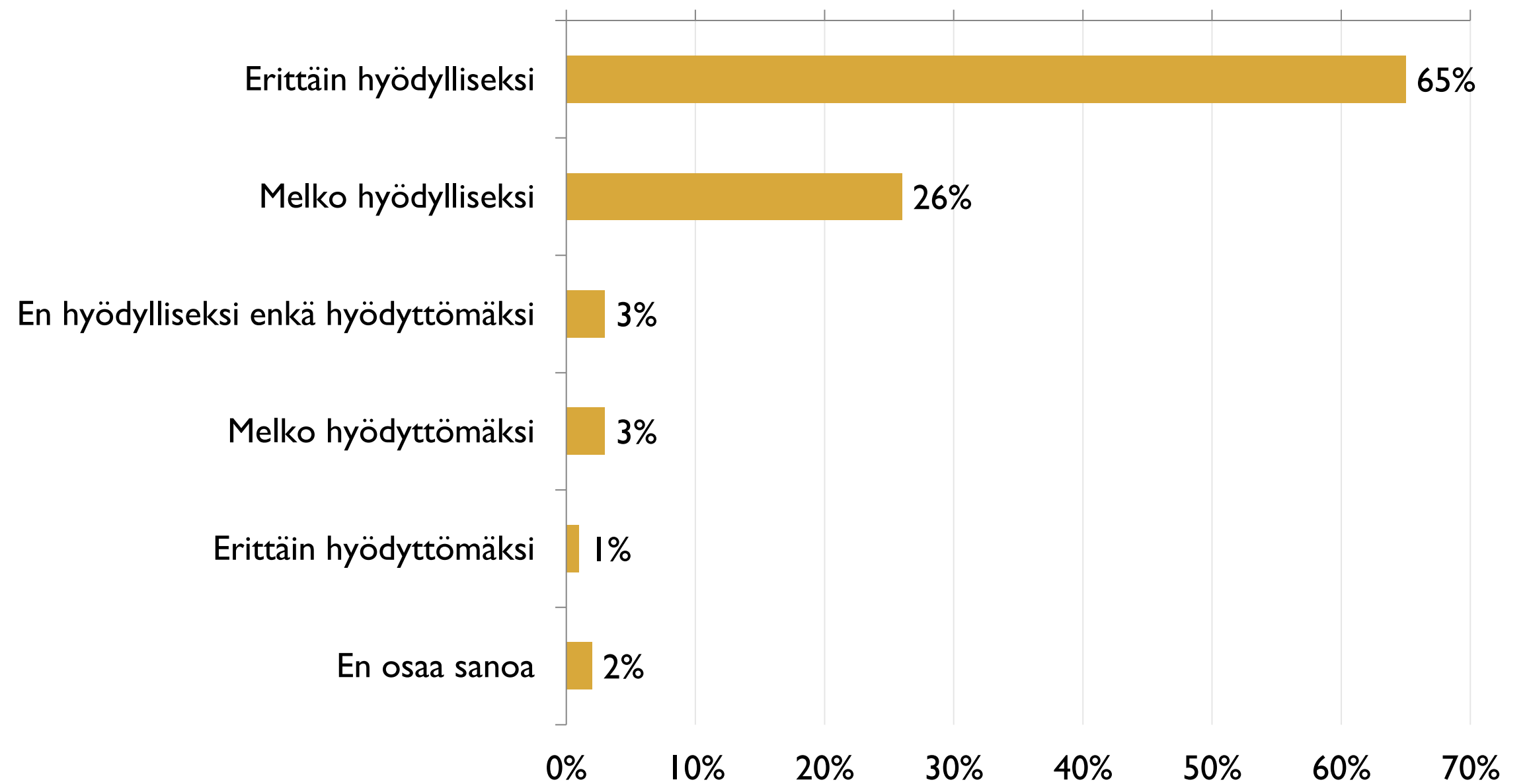
Tämä projektityöntekijä on ollut yhteydessä näihin yrityksiin mihin me ollaan oltu laskuja maksamatta ja näin päin pois. Sovittu lisää maksuaikaa ja sovittu vähän maksujärjestystä ja muuta kaikkea, ettei ole mennyt ulosottoon.
(Asiakas)

Justiin näitä aikataulujakin, että se ei ole ihan semmoista äheltämistä sinne tänne tuonne ja mitä sinä hoidat, niin tavallaan sitten se asioiden organisointi.
(Asiakas)

Jos on talousongelma, niin monesti meidän ihan semmoinen konkreettinen tehtävä on se, että jos siellä on iso pino avaamattomia laskuja, niin avataan ne vuoret ja laitetaan järjestykseen ja ihan selvitetään että kuinka paljon niitä rästilaskuja.
(Projektityöntekijä)

72 prosenttia asiakkaista sai tuekseen muita asiantuntijoita – heistä 91 prosenttia piti moniammatillista lähestymistapaa erittäin tai melko hyödyllisenä

Kuinka hyödylliseksi koit sen, että projektityöntekijä kokosi tuekseen muita asiantuntijoita?

Asiakkaat arvostavat projektin moniammatillisuutta

Haastatteluiden perusteella projektityöntekijöiden tekemä kartoitus **johtaa usein avun hakemiseen ja saantiin muista lähteistä, kuten talous- tai tuotantoneuvojalta tai mielenterveyden ammattilaiselta.**

Suurin osa on kokenut **moniammatillisen lähestymistavan tarpeelliseksi ja hyödylliseksi.** Myös se, että projektityöntekijä on järjestänyt auttavan tahon paikan päälle tai puhelimen päähän ilman että asiakkaan on täytynyt itse asia järjestää, on koettu toimivaksi järjestelyksi. Yhteydenotto on uupuneena itse vaikeaa.

...monella on varmaan näin, että niitä kontakteja ei ole mistä apua saa, niin kyllä toi on todella tärkeitä työtä.

(Asiakas)

Minusta se on tosihyvä että siinä tuntuu, että kun itsellä kuitenkin jo käsitys, että ihminen on semmoinen itsensä summa, että yksi asiahomma ei johda tämmöiseen tilanteeseen, että tämä pitää hoitaa vähän monelta kantilta.

(Asiakas)

Me koordinoidaan sitä kokonaisuutta, että sitten saisi siihen talouteen tukea jostain, mikä se nyt neuvontaorganisaatio on...tai jos se on sitten eläin puolella, niin sitten on näitä eläinpuolen juttuja, että tavallaan me kerätään siihen semmoista rinkiä ympärille, että mistä se saa sitä apua, neuvoa, tukea.

(Projektityöntekijä)

Prosessin pituus vaihtelee

Kyselyaineiston perusteella **reilu puolet (55 %) asiakkaista on tavannut projektityöntekijän yksi tai kaksi kertaa, 34 prosenttia 3–5 kertaa ja 10 prosenttia 5–10 kertaa.**

Haastateltavat kertovat, että Välitä viljelijästä -prosessin pituus vaihtelee tapauskohtaisesti hyvin paljon.

Jotkut ovat halunneet tavata ja keskustella projektityöntekijän kanssa yhden kerran ja ovat saaneet siitä tarvittavaa apua, kun solmukohta on auennut. Toisilla prosessi on kestänyt jopa vuosia ja vaatinut toistuvia tapaamisia.

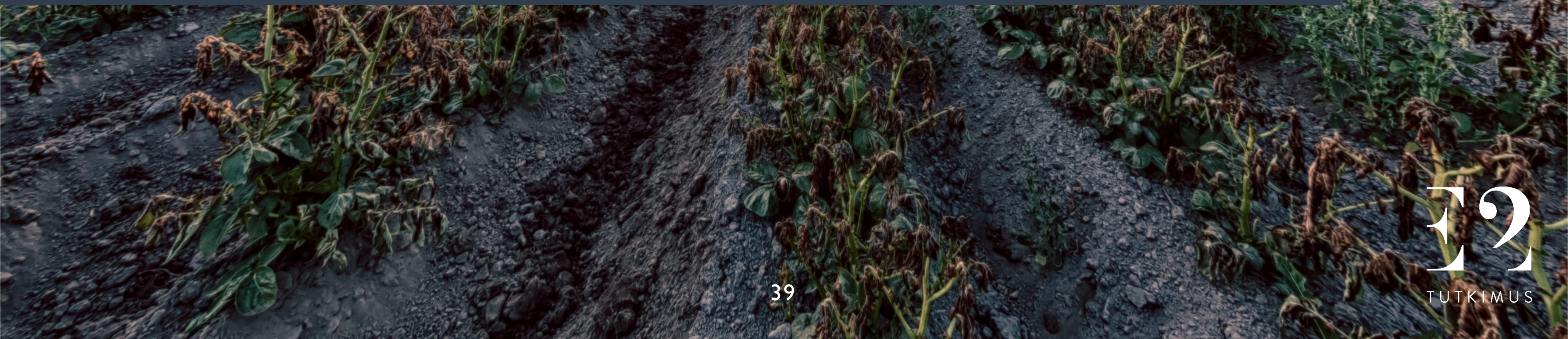
Kesto näyttää haastatteluiden perusteella riippuvan asian vakavuudesta, ihmisten yksilöllisistä voimavaroista ja myös siitä, onko tilanne kriisiytynyt vai onko kyseessä ennakoiva toimintaa.

On ollut lukemattomia, siis ollenkaan tiedä tuota niin alkuun varmaan olikohan meillä ihan joka viikko, ainakin 2 viikon välein. Niitä oli kyllä tosi useasti siinä alussa, sitten koko ajan harvennettu, mutta alussa oli kyllä todella useasti ja se oli kyllä tosi hyvä, koska meillähän sitten alkoi se prosessi siitä, tämä luopumisprosessi, niin siinä tarvittiin kyllä tukea. (Asiakas)

En ole kyllä ikinä laskenut, mutta että varmaan ehkä puolet asiakaskontakteissa on sellaisia jotka on ihan kertaluontoisia. (Projektityöntekijä)

OSA 3

Projektityöntekijöiden tekemän asiakastyön vaikuttavuus

Projektityöntekijöiden työn vaikuttavuus

- Tässä osassa arvioidaan asiakkaiden kokemuksia projektiin osallistumisesta sekä projektityöntekijöiden tekemän asiakastyön vaikutusta ja vaikuttavuutta. Aineistona ovat haastattelut ja kyselyaineisto.
- Vaikuttavuutta arvioidaan raportin alussa kuvatun viitekehyksen kautta.

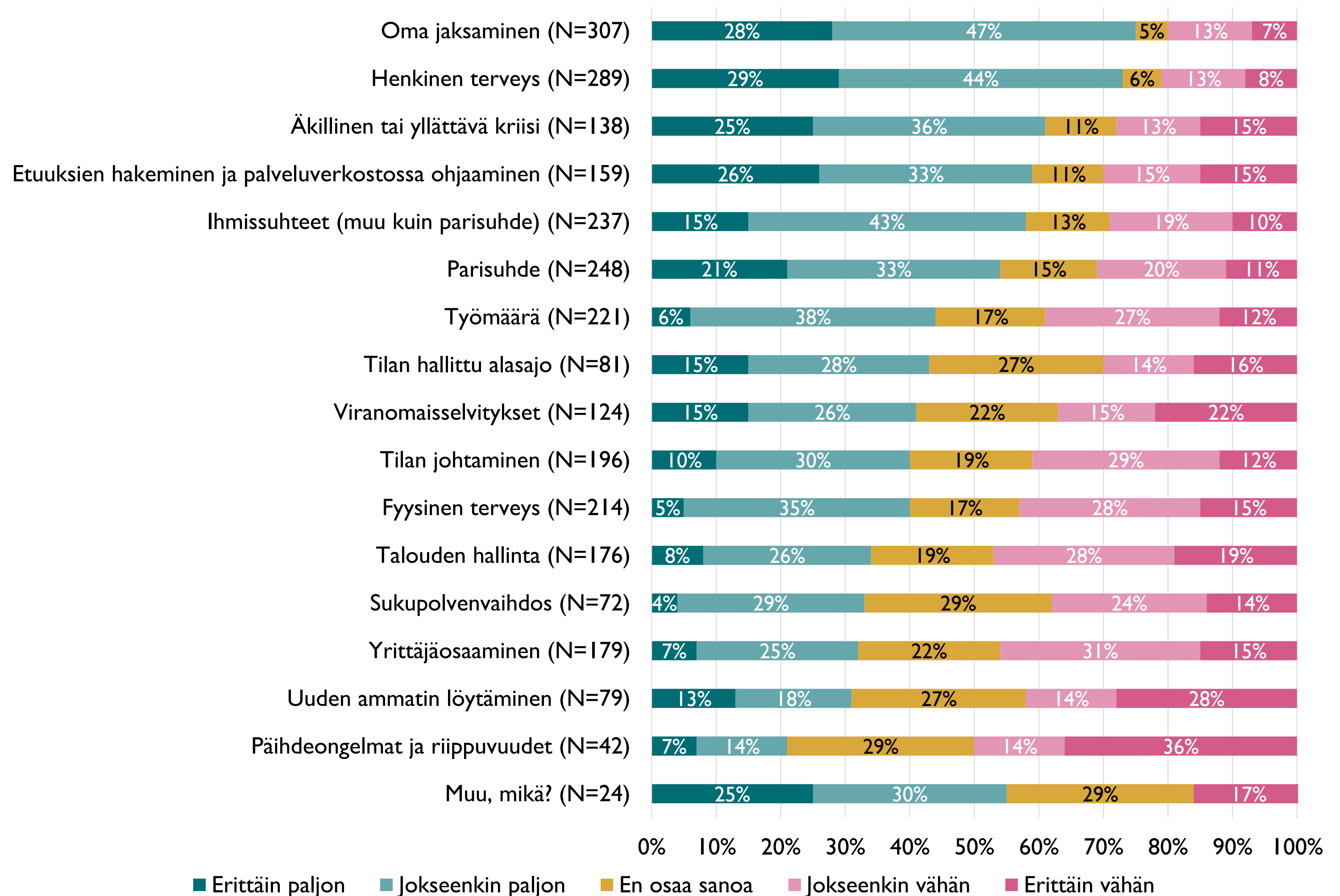
Projektityöntekijän apu vahvisti erityisesti omaa jaksamista ja henkistä terveyttä

Sukupuoli vaikuttaa arvioihin hyödystä vain vähän, mutta iällä on vaikutusta.

Alle 35-vuotiaat kokevat hyötynsä projektityöntekijän avusta lähes kaikilla osa-alueilla useammin kuin vanhempien ikäryhmien edustajat.

*Kysymykseen oli mahdollista vastata myös "ei koske minua". Prosenttijakaumissa on huomioitu ne vastaajat, jotka ottivat kantaa esitettyyn vaihtoehtoon.

Arvioi, kuinka paljon hyödyit projektityöntekijän tarjoamasta avusta seuraavilla osa-alueilla (%).* Projektityöntekijän tarjoamasta avusta oli minulle hyötyä...

Projektityöntekijöiden työn vaikutus: ratkaisuja talousongelmiin

Kuten edellisen sivun kuvio osoittaa, projektityöntekijöiden työn vaikutukset ovat moninaisia.

Haastatteluaineiston mukaan konkreettisia vaikutuksia ovat esimerkiksi **ratkaisut talousongelmiin**, tilojen **talous on saatu raiteilleen** erilaisin toimin. Toisaalta myös tilojen **hallittu alasajo** tai realisointi on joskus ollut tarpeellista ja lopulta myös haluttua. Samoin tuotantosuunnan muutos, esimerkiksi fyysisen hyvinvoinnin takia on joskus ollut tarpeellista.

Että kun tiesi, että rahatilanne on huono niin aina jos tarvitsee yksityistalouteen jotakin rahaa niin oli hirveän huono omatunto, että kun minä nyt joudun ottamaan ja minä en saisi ottaa ja ei saisi mennä rahaa tähän ja ei saisi mennä rahaa tuohon, niin sitten kun se oli sovittu että saat ottaa tämän rahasumman ja saat käyttää sen yksityistalouteen kuten itse parhaaksi näet, niin oli hirveän semmoinen helpottunut olo, että kun siitä ei tarvinnut tuntea syyllisyyttä siitä, että joutuu käyttämään jotakin.

(Asiakas)

Kun siinä on ollut ulkopuolinen vähän setvimässä niitä asioita ja puhumassa järkeä ja tuota että se homma on saatu pikkuhiljaa takaisin hanksaan, lasku ja talousasia vähän paremmin hanksaan, niin onhan se tuonut selvää helpotusta tietysti.

(Asiakas)

Projektityöntekijöiden työn vaikutus: helpotusta ihmissuhteisiin

Vaikutusta on myös koettu erilaisissa parisuhteisiin liittyvissä asioissa. On päädytty avioeroihin, mutta liittoja on myös saatu pelastettua vakavilta karikoilta.

Näissä tilanteissa projektityöntekijän kanssa **puhumisen merkitys ja vaikutus** on ollut huomattava.

Haastattelujen perusteella projektityöntekijän työn vaikutus on yleisesti ollut positiivinen: **tilanteeseen on saatu helpotusta**. Riippumatta siitä onko pysytty yhdessä vai päädytty eroon.

Puhumisen merkitystä korostettiin myös muissa ihmissuhteissa, esimerkiksi vanhempien ja lasten tai sisarusten välillä.

Jo se, että keskustelemme aika paljon ja että on vähän erilaisia ajatuskulkuja, olen yrittänyt olla keskusteluissa vaimoni kanssa myös enemmän eteenpäin katsova kuin uhri, joka olen aikaisemmin ollut. Eli siis olemme saaneet paremman kommunikation tänne maatilalle ja töihin.

(Asiakas)

Aika pitkälle selvisi toki siinä niin kun...niin no vaikka se parisuhde päättyi, mutta varmaan itse tässä omassa elämässäni niitä tiettyjä asioita käy vielä pitkäänkin läpi, mutta kyllä tavallaan selvisi tämän kautta.

(Asiakas)

Niistä asioista ehkä sitten eri tavalla puhuttiin, että kun siihen asti se oli vähän semmoinen mörkö mistä ei puhuttu [perheen kesken], kyllä tiedettiin, että sitä rahaa ei ole ja velkaa on ihan hirveästi ja siitä ei selvitä, mutta siitä ei jotenkin puhuttu kauheasti.. sitten siitä ruvettiin puhumaan.

(Asiakas)

Projektityöntekijöiden
työn vaikutus:
hyvinvointi, työkyky ja
työssä jaksaminen
parantunut

Projektin tarkoituksena on vähentää viljelijöiden psykososiaalisia kuormitustekijöitä. Aineiston perusteella siinä on usein onnistuttu.

Kun projektin asiakkaiden kuormitustekijät ovat vähentyneet, heidän **hyvinvointinsa on usein kasvanut**. Siten myös heidän **työkykynsä ja työssä jaksamisensa ovat parantuneet**. Nämä vaikutukset näkyvät vahvasti myös kyselyn tuloksissa (s. 45). Joskus fyysinen työkyky on kuitenkin ollut niin heikko, että asiakas ei ole pystynyt jatkamaan maataloustyötä. Silloin on pohdittu uranvaihtoa.

Tärkeää on myös huomioida, että projektityöntekijän mainittiin usein onnistuneen auttamaan **henkilökohtaisen tragedian välttämisessä**, vaikka avuntarvitsijan työkyky ei aina ollut täysin palautunut.

Kyllä se [hyvinvointi ja jaksaminen] parani ja palautui. Siinä kesällä jo rupesin vähän siipiä kokeilemaan pikkuhiljaa. Että elokuun loppuun asti, kun minä olin sairaslomalla, se loppui viime vuonna. Että kyllä projektityön kautta, niin kun sai niitä apuja, millä selvitä sitten eteenpäin.

(Asiakas)

Oli sen verran oli tuota huonot fiilikset siinä, että se ehkä esti tällöisen jonkun oikein tosi pahan katastrofin.

(Asiakas)

...jos vaikka työkyky ei riitä siihen maataloustuotantoon tai jos se talous on niin surkeassa jamassa, että pankki irtisanoo lainat ja tulee konkurssia, joutuu tilasta luopumaan, niin kuitenkin projektin kautta tuetaan viljelijää siinä prosessissa ja ohjataan eteenpäin.

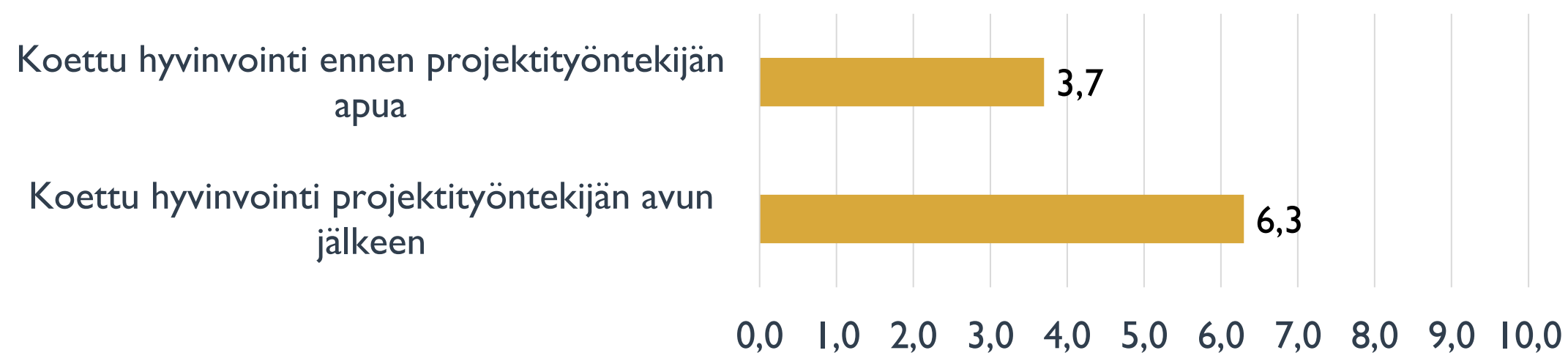
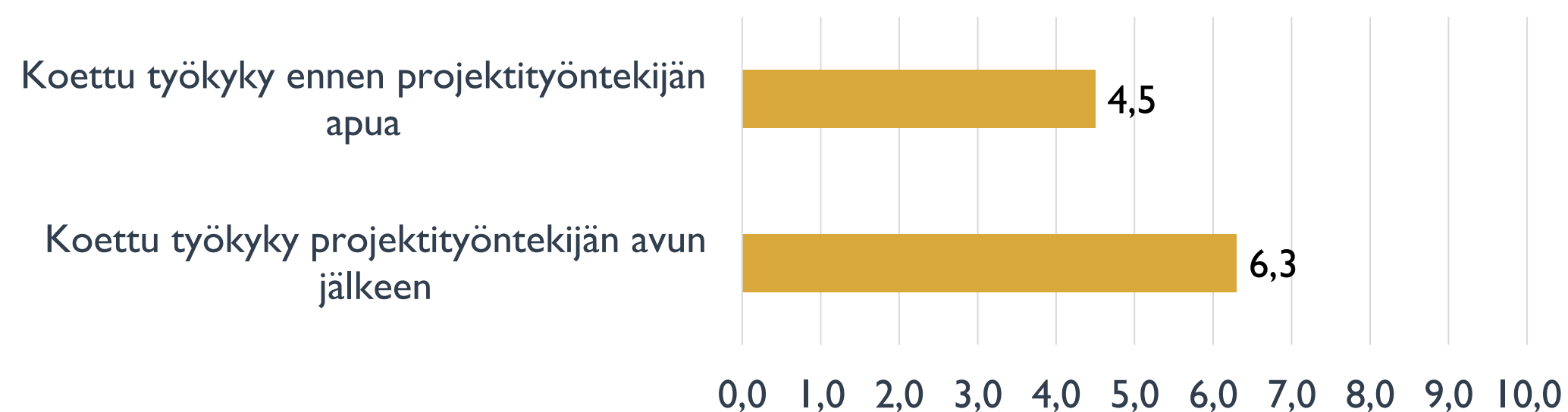
(Projektityöntekijä)

Projektityöntekijän apu on vahvistanut huomattavasti asiakkaiden hyvinvointia ja työkykyä

Jo se että projektityöntekijä kävi tilalla auttoi jaksamaan eteenpäin ja tulevaisuus näytti valoisammalta. Asioihin oli ratkaisuja.

-Kyselyn avovastaus

Minkä pistemäärän antaisit työkyvyllesi ja hyvinvoinnillesi ennen projektityöntekijän apua sekä projektityöntekijän avun jälkeen?
(keskiarvo asteikolla 0–10, jossa 0=työkyky huonoimmillaan, 10=työkyky parhaimmillaan)

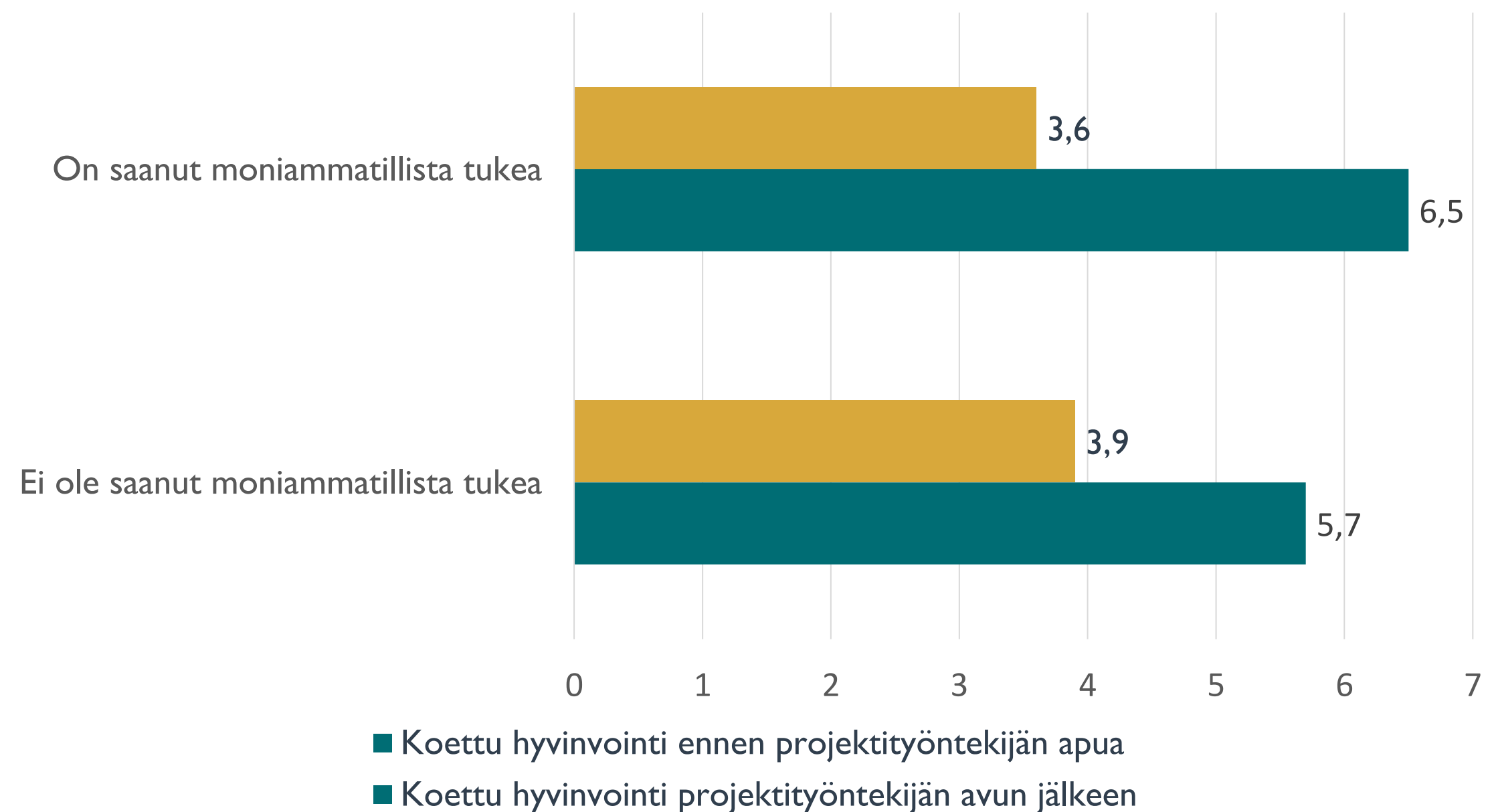

Moniammatillinen tuki lisäsi hyvinvointia

*Kokosiko projektityöntekijä tuekseen myös muita asiantuntijoita, joiden avulla haastavaa tilannettasi saatiin yhdessä ratkottua?

Moniammatillisen* tuen vaikutus hyvinvointiin

Minkä pistemäärän antaisit hyvinvoinnillesi ennen projektityöntekijän apua, projektityöntekijän avun jälkeen sekä saatuasi ostopalvelusitoumuksen? (keskiarvo asteikolla 0–10, jossa 0=työkyky huonoimmillaan, 10=työkyky parhaimmillaan)

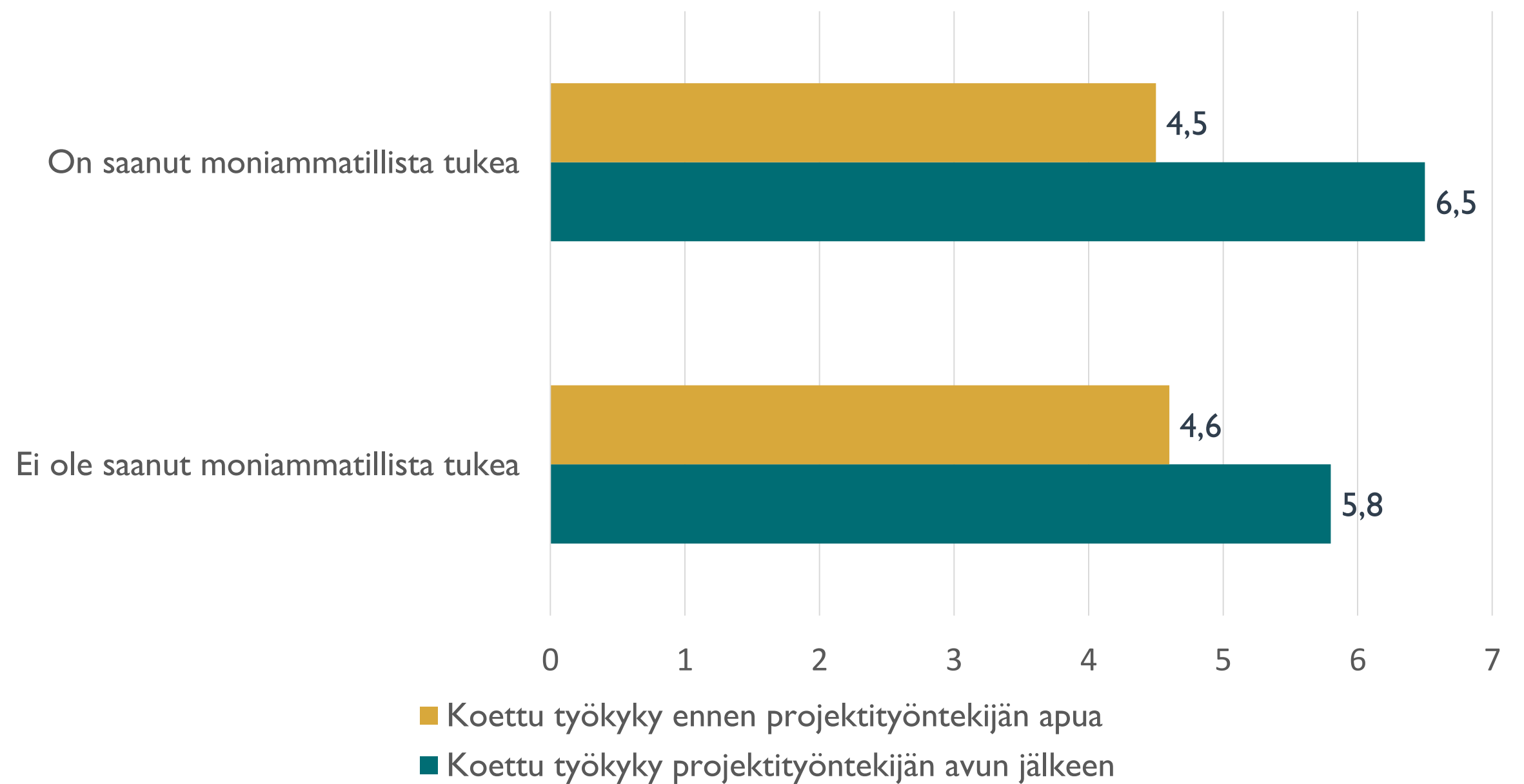

Moniammatillinen tuki vahvisti työkykyä

*Kokosiko projektityöntekijä tuekseen myös muita asiantuntijoita, joiden avulla haastavaa tilannettasi saatiin yhdessä ratkottua?

Moniammatillisen* tuen vaikutus työkykyyn

Minkä pistemäärän antaisit työkyvyllesi ennen projektityöntekijän apua, projektityöntekijän jälkeen sekä saatuasi ostopalvelusitoumuksen? (keskiarvo asteikolla 0-10, jossa 0=työkyky huonoimmillaan, 10=työkyky parhaimmillaan)

Projektityöntekijöiden
työn vaikuttavuus:
tilan tuloksen
paraneminen,
asiakkaan elämän ilon
palaaminen

Projektityöntekijöiden työn
vaikuttavuutta arvioitaessa olennaista
on pysyvä ja pitkäkestoinen muutos.

Aineistossa tämä näkyy esimerkiksi
sitä, että jos vaikutus on ollut tilan
toiminnan tai asiakkaan työkyvyn
palautuminen tai parantuminen, voi
vaikuttavuus liittyä tilatoiminnan
jatkuessa **tuloksen paranemiseen
tai uusien investointien
tekemiseen.**

Toisaalta se voi myös kuvata sitä,
kuinka tilatoiminta on ajettu alas,
mutta asiakkaan **elämänilo on
palannut** työuran vaihtuessa.

*On meillä itse asiassa keskituotos on noussut ja
tavallaan se tulopuolikin on muuttunut tuolta
navetasta, että on paljon parempi nyt...Me
käytiin just se pankissa ja meille sanottiin, että
kun meillä on asiat nyt tosi hyvin ja myönnettiin
pikkuisen lainaa, että voidaan tehdä tarjous
tuosta naapurin tilasta.
(Asiakas)*

Projektityöntekijöiden
työn vaikuttavuus:
tilan raha-asiat uudelleen
hallintaan, stressin
väheneminen

Projektityöntekijöiden vaikuttavuus asiakkaiden talousongelmissa liittyy usein monien konkreettisten ratkaisujen löytämisen jälkeisiin kokemuksiin. Jonkin tasoinen **keveys tai stressin väheneminen on aineiston perusteella tärkeä teema**. Projektityöntekijät edesauttavat toimillaan talousongelmien ratkaisuja, jonka jälkeen stressitasot usein laskevat.

Tietysti tilan talouden urille saaminen johtaa usein asiakkaan **tilatoiminnan jatkumiseen** stressin vähenemisen lisäksi.

Näillä seikoilla voi olla suuri vaikutus mahdollisiin tulevaisuuden sukupolvenvaihdoksiin.

Taloudellisesti hyvin voivalle tilalle saattaa olla helpompi saada jatkaja.

...tuli semmoinen paljon rauhallisempi olo että asioita ja nytkin edelleenkin niin on koko ajan semmoinen levollisempi olo nyt raha-asioiden suhteen. Niitä ei tarvitse koko ajan stressata...Ja samaten pankissa, että [nimi] sanoi meille, että kyllä te saatte huokaista nyt, että kyllä elääkin eikä vaan koko ajan vaan pitää tätä maataloutta, että pitää vielä elää itsekin.
(Asiakas)

Niin no sitten tilakin nyt jollain lailla räpiköi eteenpäin, kun sai nuo raha-asiat ja muut hallintaan ja ei ole toinen osakas sotkemassa niitä...niin nyt on ihan hyvät näkymät tulevaisuuteen ainakin tällä hetkellä, vaikka on tiukkaa.
(Asiakas)

Projektityöntekijöiden
työn vaikuttavuus:
henkinen hyvinvointi

Henkisen hyvinvoinnin lisääntyminen on yksi tärkeimmistä syistä siihen, että asiakkaat ovat olleet projektityöntekijän työhön tyytyväisiä. Projektityöntekijöiden tarjoama keskusteluapu ja solmukohtien avaamisella saavutettu hyvinvointi on pitkällä aikavälillä **parantanut elämänlaatua** ja uudistanut asiakkaan tunne-elämää.

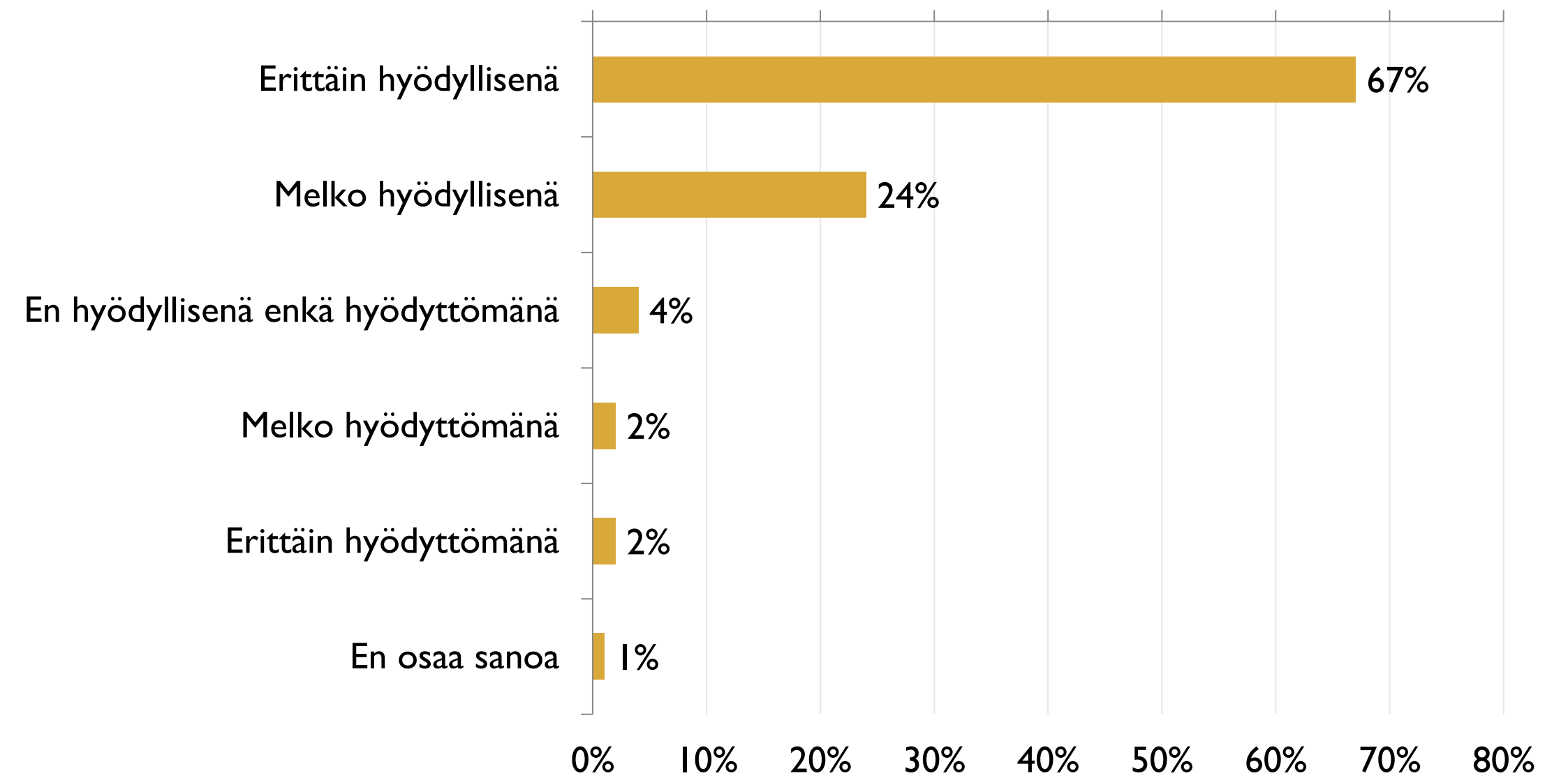
Puhumattomuuden kierre on saatettu katkaista. Se taas parantaa perhe-elämän laatua. Jos projektityöntekijä on onnistunut auttamaan eron estämisessä, voi hänen työnsä vaikuttavuutta arvioida ehkä tulevien onnellisten vuosien kautta. Myös uuden suhteen löytyminen projektiin osallistumisen jälkeen on koettu joskus projektityöntekijän ansioksi.

Joo ja se ja tavallaan se itsetutkiskeluhomma tuota lähti käyntiin siinä, että kun tavallaan on kasvatettu, että prioriteetti on se työnteko, että se on se ykkönen niin tuota ja sitä kautta sitten pystyi käsittelemään, että minkä takia minä olen tässä tilanteessa toiminut näin ja toisessa näin ja kaikki tällainen osaa hyväksyä paljon paremminkin itse itseään tämän ansiosta nyt, että on päässyt vähän tutkimaan, että sillä on ollut iso merkitys.
(Asiakas)

On kyllä elämänlaatu parantunut siltä osin, vaikka ei tosiaan liikaa, mutta kun sitä perusarkea, perhe-elämää tuossa kyljessä vähän on, siinähan on ihan hyvä lisä. Vähän jossain jos kerkeää jossain käymään, edes pienen reissun heittäessä hiljaisempaa aikana vuodesta, niin tuo sitten vähän vaihtelua tähän siltä osin. Olen ainakin itse tyytyväinen tämän hetkiseen elämään...on ihan huikea muutos ollut.
(Asiakas)

91 prosenttia vastaajista koki projektityöntekijän työn erittäin tai melko hyödyllisenä

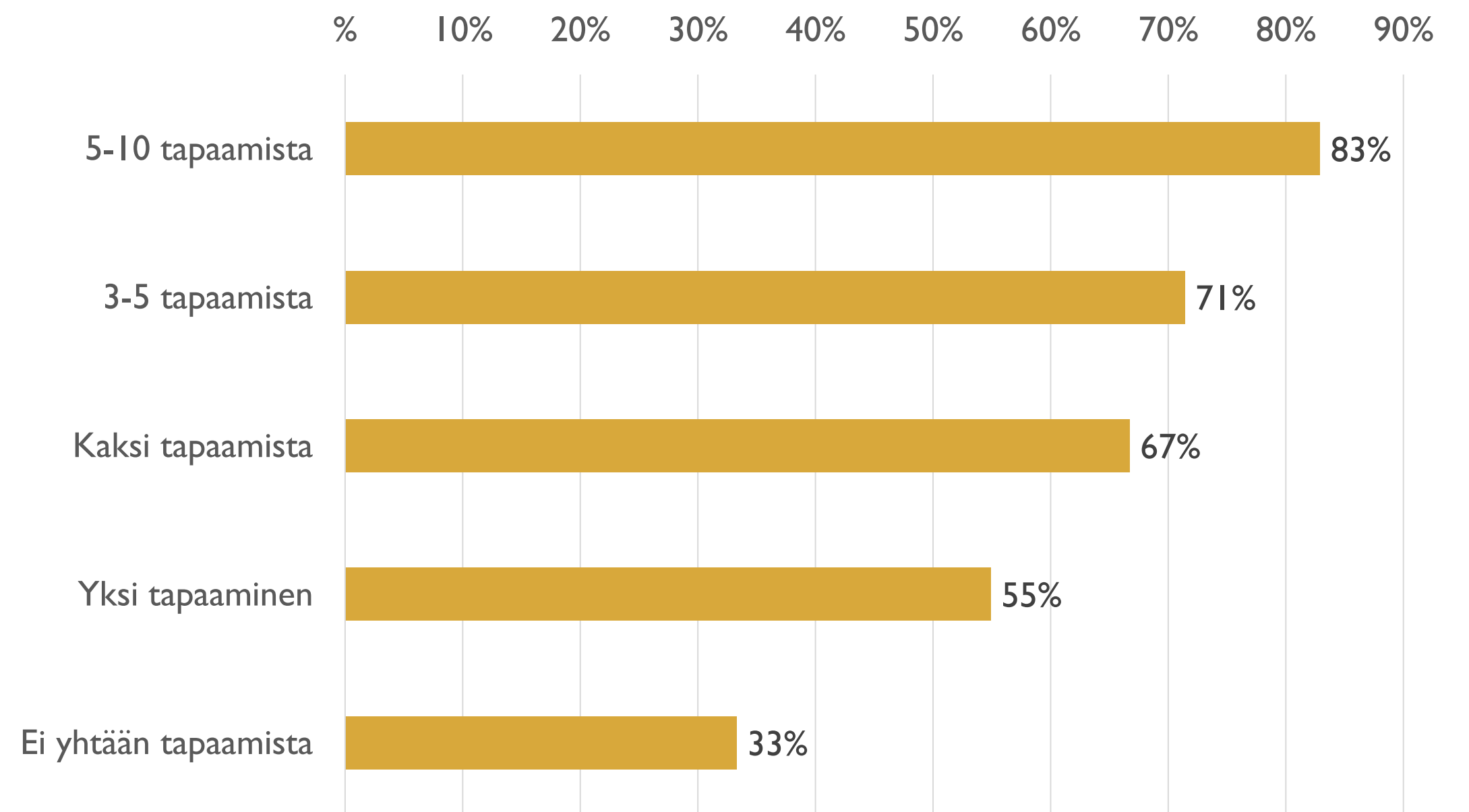
Kuinka hyödyllisenä koit projektityöntekijän työn?

Tapaamisten määrä vaikutti tyytyväisyyteen

Projektityöntekijän 5–10 kertaa tavanneista 83 prosenttia koki projektityöntekijän työn erittäin hyödylliseksi, 3–5 kertaa tavanneista 71 prosenttia, kaksi kertaa tavanneista 67 prosenttia ja kerran tavanneista 55 prosenttia.

Projektityöntekijän tapaamiskertojen vaikutus kokemukseen projektityöntekijän työn hyödyllisyydestä (erittäin hyödylliseksi kokeneet, %)

Asiakkaiden tyytyväisyys projektityöntekijöiden työhön

Kuten edellisen sivun kyselyaineiston, myös haastatteluaineiston perusteella **asiakkaat ovat olleet hyvin tyytyväisiä** projektityöntekijöiden tekemään työhön riippumatta avuntarpeesta.

Tyytyväisyyttään ilmaisivat myös ne asiakkaat, joiden ongelmat eivät olleet haastatteluhetkellä vielä täysin ratkenneet.

Myös projektityöntekijät kertoivat, että heidän saamansa asiakaspalaute on useimmiten hyvin positiivista.

Toisaalta joissakin kyselyn avoimissa vastauksissa ilmaistiin, että työstä ei ole ollut apua, mutta tämänkaltaiset kommentit olivat yksittäistapauksia.

Minä olin häneen hirmutyytyväinen. Minusta hän osasi lähestyä ihan silleen asiallisesti ja oikealla tavalla, ainakin minun kohdalla ja osasi tulla kunnioittavasti toisen kotiin.. niin niin hän osasi tarttua siihen olennaiseen...

(Asiakas)

No kyllä erittäin tyytyväisiä. Hän on henkilönä semmoinen, joka on tuommoiseen työhön erittäin hyvin sopii. Hän ymmärtää realistisesti tilanteet niin, että ei miten minä sanoisin, että ei hyysää.

(Asiakas)

Työkyvyn heikkous johtui henkisestä ja fyysisistä ongelmista, joihin ei kyllä projektityöntekijä voinut minusta mitenkään auttaa.

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

Asiakkaiden tilanne olisi huonompi ilman projektityötä

Useat haastateltavat kertoivat, kuinka projektityöntekijän työ **sai heidät takaisin raiteilleen**. He saivat **uskoa elämäänsä**. Heidän **työkykynsä tai henkinen hyvinvointinsa parantuivat**.

Aineisto kertoo myös asiakkaiden ajatuksia siitä, missä he olisivat ilman projektityöntekijän työtä. Nämä voidaan jakaa kahteen pääteemaan: 1. Talouden ongelmien jatkuminen, jopa konkurssit ja 2. henkisen pahoinvoinnin lisääntyminen tai jatkuminen.

Haastatteluissa nousivat usein esiin hyvinkin radikaalit ajatukset siitä, mihin pahoinvointi olisi saattanut johtaa.

Minä luulen, että nyt tällä hetkellä meillä ei varmaan olisi koko tilaa enää, jos ei kyllä olisi silloin [nimi] otettu...oli niin solmussa ne raha asiat, että kyllä meidän olisi ollut melko vaikea siitä enää jatkaa, että kyllä sitä olisi varmaan jossain vaiheessa pitänyt ruveta konkurssia ajattelemaan tai jotakin.
(Asiakas)

...että olisi voinut sattua jotain ihan kauheata koska siinä kyllä aika lailla tällaiset ajatukset, että kuinka minä jaksan tai että haluanko minä enää tätä elämää jatkaa, niin ne oli aika vakavassa pohdinnassa siinä.
(Asiakas)

Muutos edellyttää asiakkaan sitoutumista

Vaikka projektityöntekijän rooli on koettu erittäin tärkeäksi, aineistossa painotetaan myös asiakkaan vastuuta. Mikään projektista saaduista tai **projektityöntekijän tarjoamista palveluista (tai avusta) ei auta, ellei asiakas sitoudu hankkeeseen.**

Joskus asiakkaan on myös otettava vastaan aiheellista kritiikkiä tilan- tai taloudenhoidosta. Jos siihen ei ole valmis, on muutosten saavuttaminen hankalaa, sillä muutostarpeet usein osuvat juuri niihin asioihin, joihin on puututtu.

Siinä oli heti ekalla kerralla oli puhekin, että tämä kaikki on ihan turhaa jos tähän ei sitouduta.

(Asiakas)

Onhan se, että on voinut jotain kysyä tai soittaa, mutta itsestä kiinni ne on sitten kuitenkin loppujen lopuksi.

(Asiakas)

Että saadaan vaikka joku talouspuoli saadaan muutettua ja sitten että tai muutettua saadaan laskut hoidettua ja järjestykseen ja näin pois päin. Mutta vuoden päästä ollaan samassa tilanteessa, että taas lähdetään, niin se on vähän semmoista, että me käydään yksi tulipalo sammuttaa siellä, mutta sitten se on kohta taas edessä jos ei asiakas halua itse ruveta muuttamaan sitä suuntaa asioissa.

(Projektityöntekijä)

Projektityöntekijöiden tekemän työn hyödyllisyyteen vaikuttavat tekijät

91 prosenttia kyselyn vastaajista koki projektityöntekijän työn erittäin tai melko hyödyllisenä. Haastatteluaineiston perusteella korkea tyytyväisyysprosenttia selittävät seuraavat seikat:

- Projektityöntekijöiden kokonaisvaltainen ja jämpä ote
- Projektityöntekijöiden maatalouden toimintaympäristön ymmärrys
- Moniammatillisen tiimin koonti viljelijän avuksi
- Kuuntelu ja vaikeista asioista puhuminen
- Taloussolmujen avaaminen kartoittamalla tilan kokonaistilannetta
- Ohjaus hallinnollisissa kysymyksissä ja palveluverkostossa

OSA 4

Ostopalvelusitoumusten vaikuttavuus

Ostopalvelusitoumukset

- Tässä osassa arvioidaan ostopalvelusitoumuksilla hankitun asiantuntija-avun vaikuttavuutta.
- Projektityöntekijän tekemän työn lisäksi Välitä viljelijästä -projektista on mahdollista saada jaksamisen ja henkisen kuormituksen helpottamiseksi 500 euron arvoinen ostopalvelusitoumus terapiapalveluihin, työnohjaukseen tai muuhun jaksamista tukevaan asiantuntijapalveluun. Eniten ostopalvelusitoumuksia on käytetty henkistä jaksamista tukevaan asiantuntija-apuun eli yksilöterapiaan, pari- ja perheterapiaan, psykologin tai psykiatrin palveluihin tai työnohjaukseen.
- Kun projektityöntekijä kartoittaa asiakkaan tilannetta, ostopalvelusitoumus voi olla yksi mahdollinen apukeino henkisen kuormituksen helpottamiseksi. Ostopalvelusitoumus haetaan yhdessä projektityöntekijän kanssa. Päätöksen palveluntuottajasta asiakas tekee aina itse. (Mela, 2019)

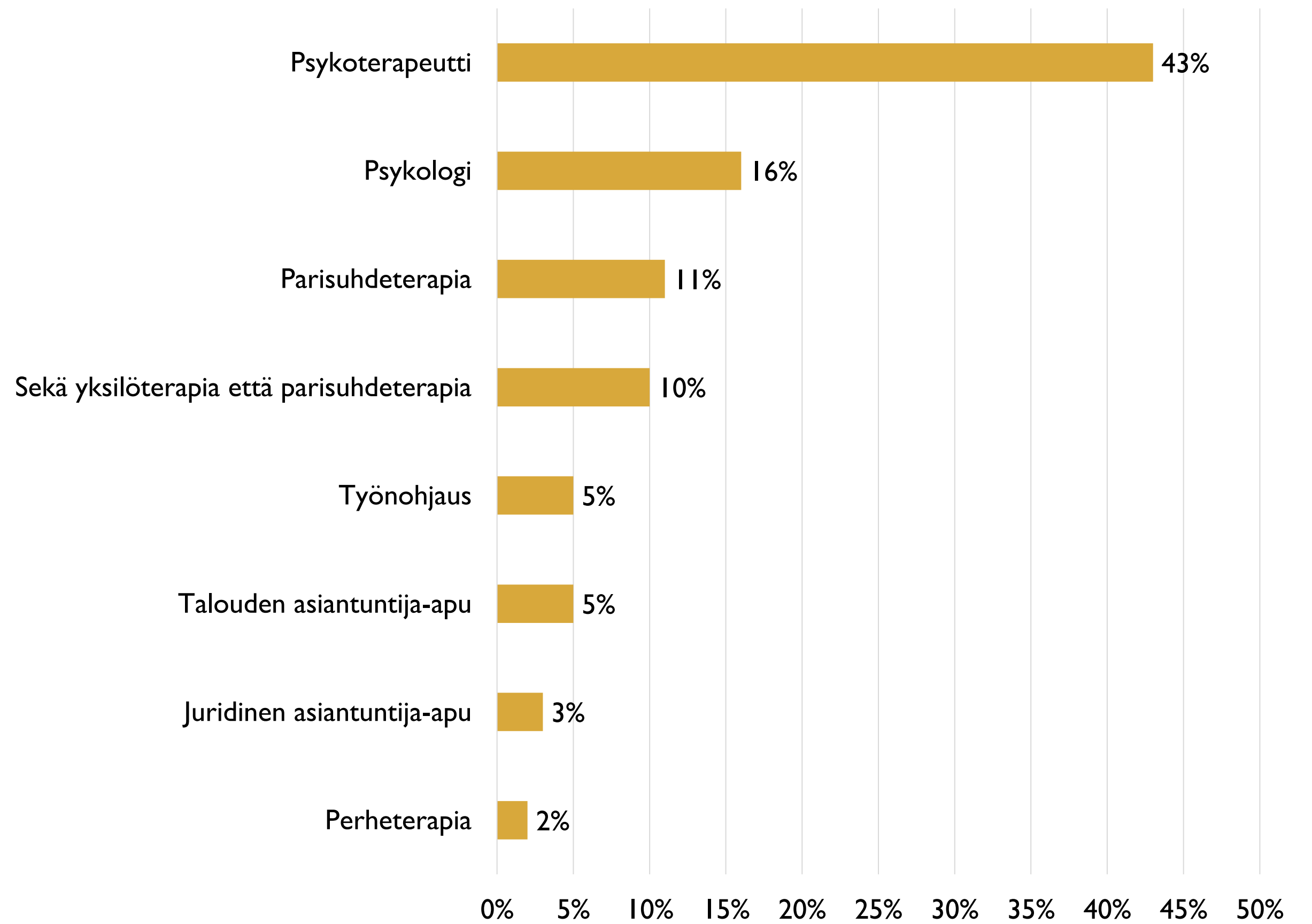
Ostopalvelusitoumukset

- Ostopalvelusitoumuksia on myönnetty vuosien 2017-2022 aikana yhteensä 3908 kappaletta. Jos tarve asiantuntija-avulle jatkuu, projektista on ollut mahdollisuus hakea myös toinen ostopalvelusitoumus samaan tai eri palveluun. Mela myöntää ostopalvelusitoumukset siihen laadittujen kriteerien perusteella. Ostopalvelusitoumuksen saaminen ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia ja hakemus myönnetään asiakkaalle pääsääntöisesti muutaman arkipäivän kuluessa. Näin on mahdollistettu mahdollisimman nopea pääsy asiantuntija-avun luokse.

Ostopalvelusitoumusten käyttö

Erilaiset terapiapalvelut ovat olleet ylivoimaisesti yleisin ostopalvelusitoumuksen kohde

Mihin asiantuntija-apuun hait ostopalvelusitoumusta?

Ostopalvelusitoumusten käyttökohteet

Haastatteluaineisto kertoo, kuinka projektityöntekijät yhdessä asiakkaiden kanssa ovat pohtineet ja käyneet läpi asiakkaiden tarpeita ja sitä, mistä asiakkaille voisi olla eniten apua.

Usein yhteisen pohdinnan jälkeen asiakas hakee yhdessä projektityöntekijän kanssa ostopalvelusitoumusta.

Kaikki eivät ole kokeneet sitä tarvitsevansa, tai heidän mielipiteensä terapiasta on ollut niin varauksellinen, että he eivät ole halunneet siihen osallistua.

Haastatteluaineiston mukaan miehille kynnys terapiaan aloittamisesta avulla on saattanut ollut suurempi kuin naisille.

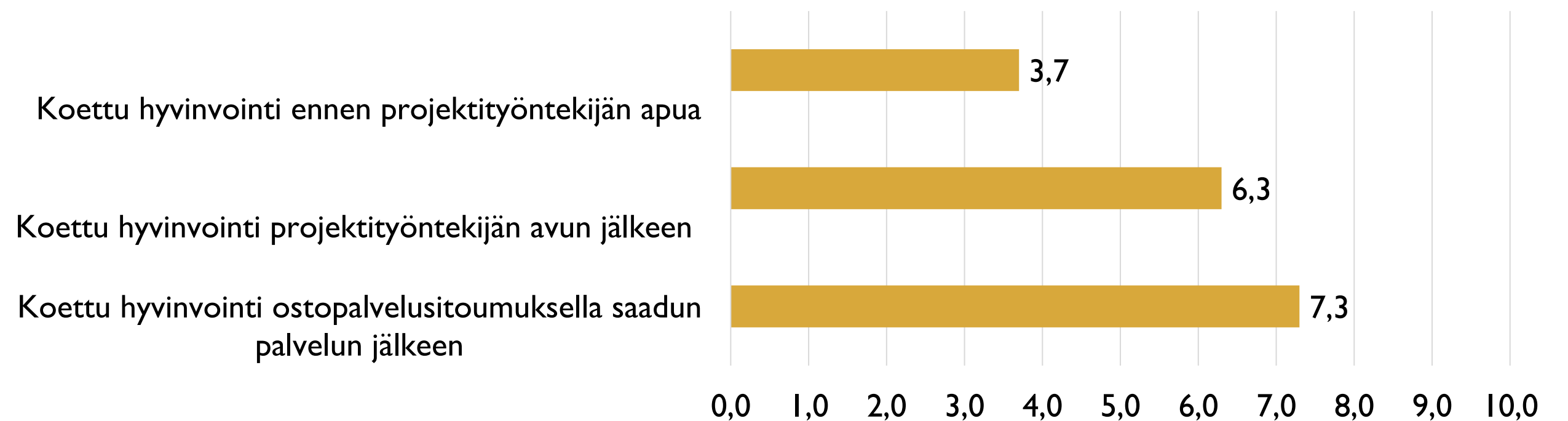
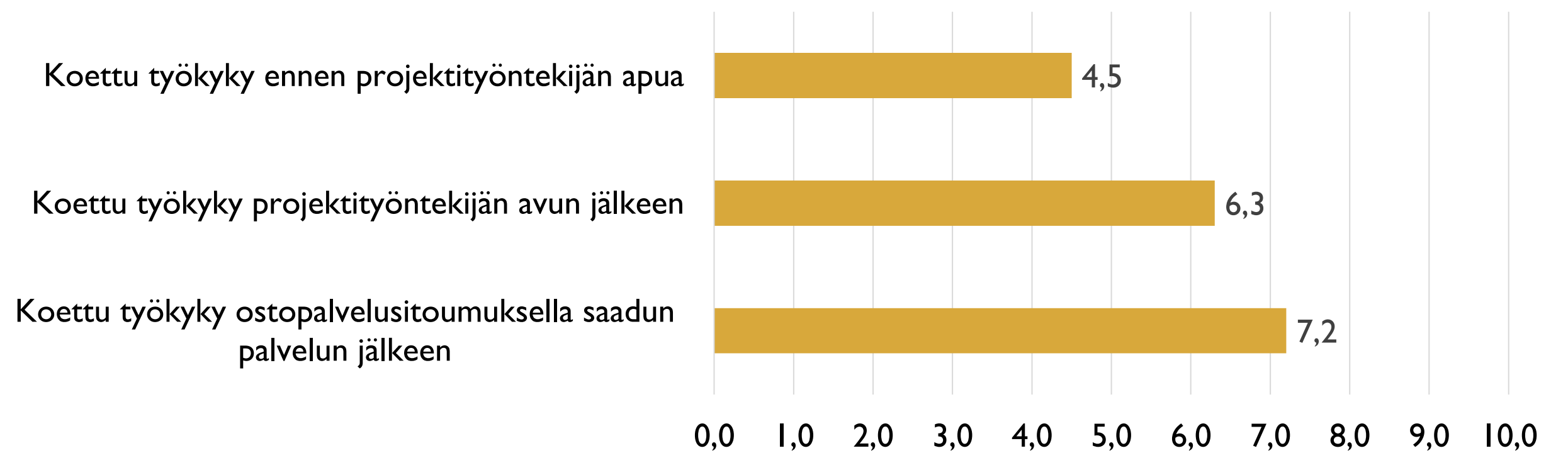
No joo, ehkä vähän tuohon tilanteeseen mitä tämän projektin työntekijän kanssa työstettiin, niin ei siihen [ollut apua], mutta tavallaan oman elämänhallintaan ja jaksamiseen ja semmoisen.
(Asiakas)

Elikkä kun puhutaan terapiasta tai työnohjauksesta niin täytyyhän sille olla joku tavoite ja tarkoitus miksi sinne mennään, elikkä ei sitä järjestelmällisesti kaikille sitten tarjota.
(Projektityöntekijä)

Ostopalvelusitoumuksella saatu palvelu vahvisti työkykyä ja hyvinvointia

Jo projektityöntekijän apu vahvisti asiakkaiden työkykyä sekä hyvinvointia ja ostopalvelusitoumus lisäsi niitä entisestään.

Minkä pistemäärän antaisit työkyvyllesi ja hyvinvoinnillesi ennen projektityöntekijän apua, projektityöntekijän avun jälkeen sekä saatuasi ostopalvelusitoumuksen?
(keskiarvo asteikolla 0–10, jossa 0=työkyky huonoimmillaan, 10=työkyky parhaimmillaan)

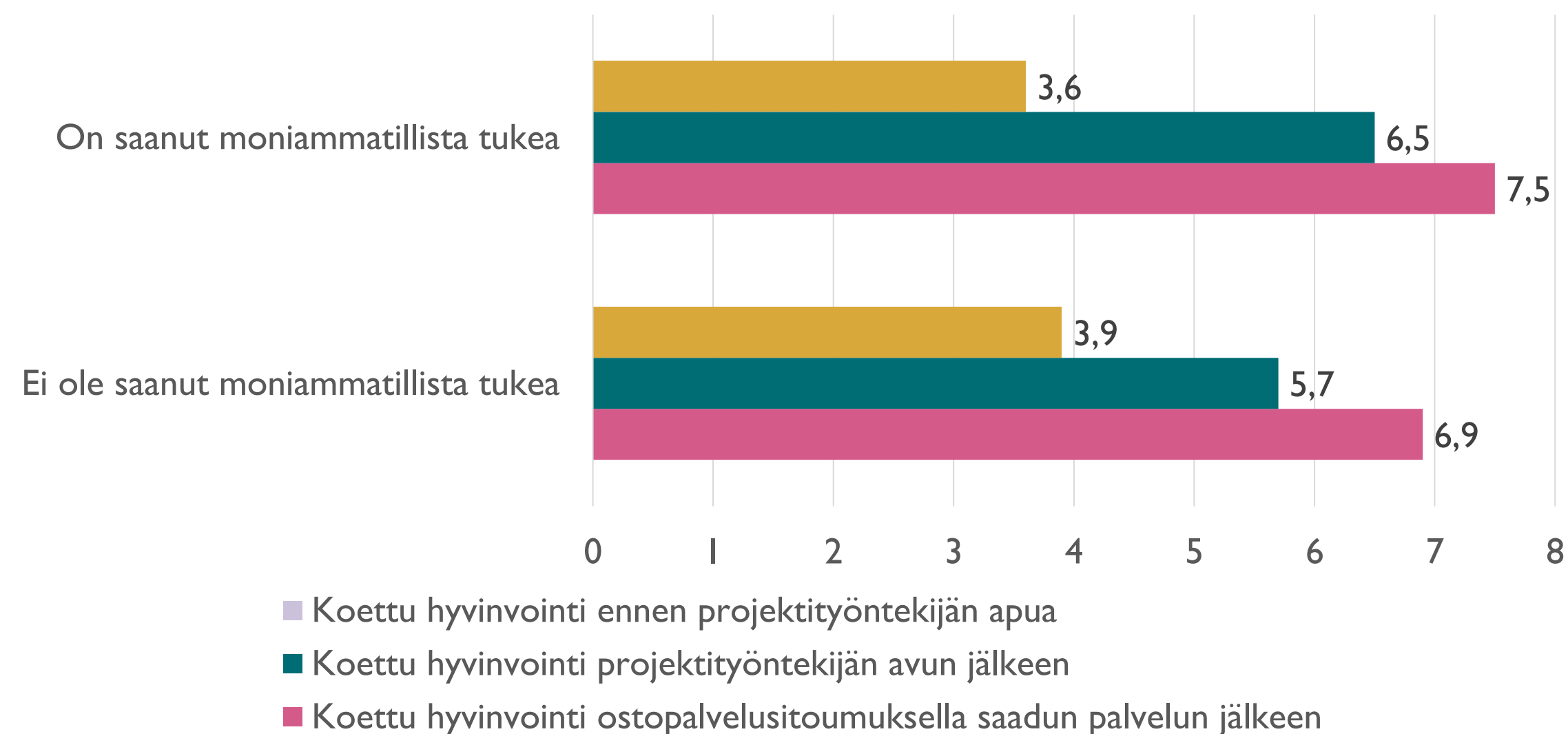

Moniammatillisen tuen myönteiset vaikutukset näkyvät koetussa hyvinvoinnissa myös ostopalvelusitoumuksella saadun palvelun jälkeen

*Kokosiko projektityöntekijä tueksi myös muita asiantuntijoita, joiden avulla haastavaa tilannettasi saatiin yhdessä ratkottua?

Moniammatillisen* tuen vaikutus hyvinvointiin

Minkä pistemäärän antaisit hyvinvoinnillesi ennen projektityöntekijän apua, projektityöntekijän avun jälkeen sekä saatua ostopalvelusitoumuksella saadun palvelun jälkeen?
(keskiarvo asteikolla 0–10, jossa 0=työkyky huonoimmillaan, 10=työkyky parhaimmillaan)

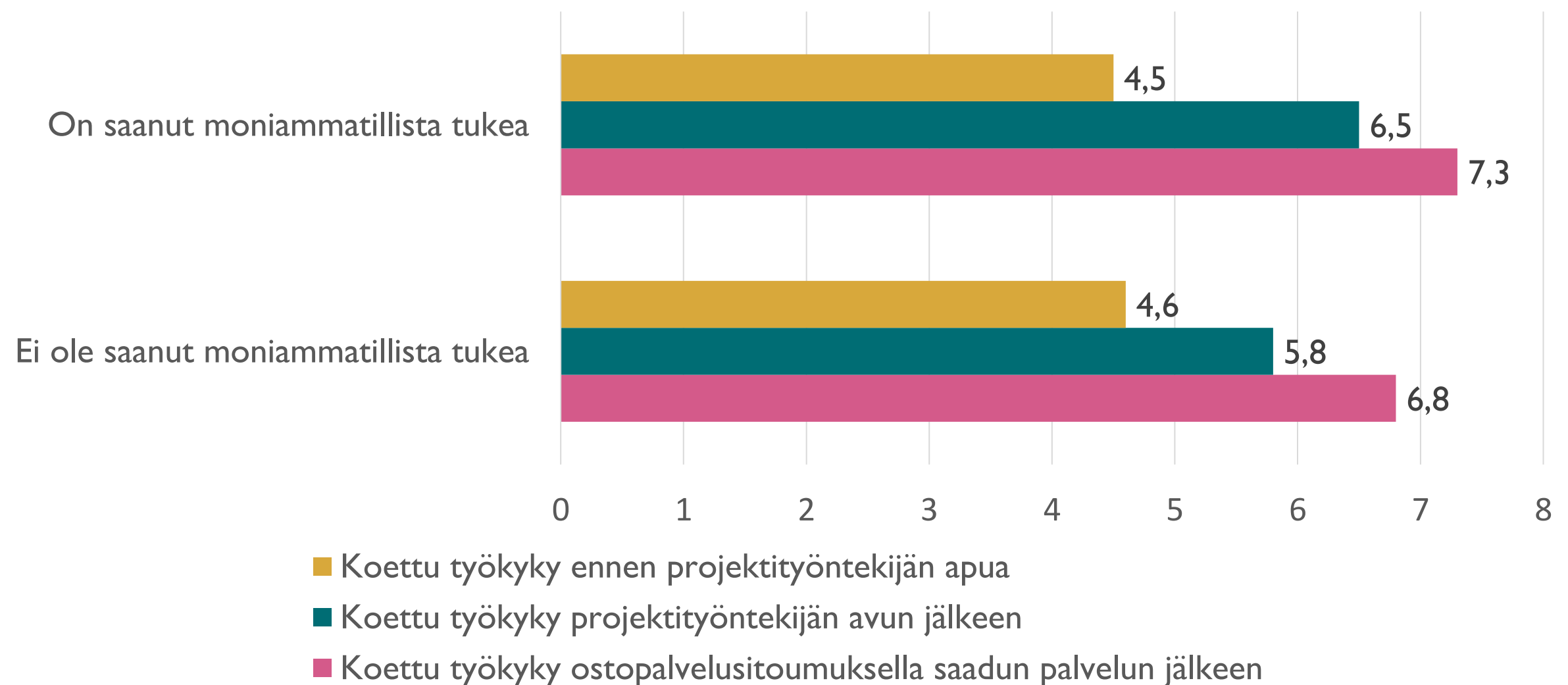

Moniammatillisen tuen myönteiset vaikutukset näkyvät koetussa työkyvyssä myös ostopalvelusitoumuksella saadun palvelun jälkeen

*Kokosiko projektityöntekijä tuekseen myös muita asiantuntijoita, joiden avulla haastavaa tilannettasi saatiin yhdessä ratkottua?

Moniammatillisen* tuen vaikutus työkykyyn

Minkä pistemäärän antaisit työkyvyllesi ennen projektityöntekijän apua, projektityöntekijän jälkeen sekä saatua ostopalvelusitoumuksen? (keskiarvo asteikolla 0-10, jossa 0=työkyky huonoimmillaan, 10=työkyky parhaimmillaan)

Kokemukset ostopalvelusitoumusten vaikutuksesta

Jos projektityöntekijän tekemän työn vaikutus näkyi jonkinlaisen solmukohdan aukeamisessa, ostopalvelusitoumuksella saatu terapia-apu avasi henkisen puolen lukkoja vielä lisää.

Haastatteluissa asiakkaat kertoivat, kuinka heidän **olonsa on parantunut** ja kuinka heidän **kykynsä puhua** kohtaamistaan vaikeuksista on kasvanut avun myötä. Osa asiakkaista on ensin vastustellut ajatusta terapiasta, mutta näiden kokemusten myötä ovat **suositelleet sitä myös kollegoilleen**.

Siis kyllä kommunikaatio meidän välillä on jo nyt vähän parantunut, mutta parannettavaa kyllä vielä on.

(Asiakas)

Minun äiti oli siinä minulle lastenhoitoapuna alkutilanteessa, niin se että minä en kuormittaisi niitä ketään lähi-ihmistä, varsinkaan sitä äitiä tai ketään muuta niillä minun asioilla, niin oli tärkeätä, että sen sai puhuttua jollekin ulkopuoliselle.

(Asiakas)

Ostopalvelusitoumusten vaikuttavuus – valoa tunnelin päässä

Koska henkisen hyvinvoinnin on koettu parantuvan terapian myötä, asiakkaat ovat usein alkaneet nähdä **valoa tunnelin päässä.**

Haastateltavat kuvasivat, kuinka käytännön asioiden alkaessa hoitua, terapia-apu meni syvemmälle ja **auttoi sekä vanhojen että tuoreempien asioiden käsittelyssä.**

Vaikka ostopalvelusitoumuksia ei ole voinut käyttää fyysisen hyvinvoinnin hoitoon, (joka on saattanut olla työkykyyn ja hyvinvointiin vaikuttava tekijä,) asiakkaat ovat silti kokeneet **elämänlaatunsa parantuneen.**

Toisin sanoen, heidän psykososiaalinen kuormituksensa on usein vähentynyt.

Mutta toi nyt on semmoista henkistä ja purkamista niiden asioiden ja vanhojen asioiden taakse jättämistä tietyllä tavalla sen uuden elämän rakentamista, että ehkä siinä minä näen sen tärkeimmän vaikutuksen sillä saralla. Vanha jäämään sinne taakse ja pikkuhiljaa rupeaa näkyä se uusi tie siellä edessä. Vaikka se ei siinä pahimmassa tilanteessahan ei näe yhtään ovea vaikka seisoo niiden kolmen edessä. Sitten jää semmoiseen sumuun, mutta sitten rupeaakin jostain kohti näkemään niitä uusia mahdollisuuksia.

(Asiakas)

Henkiselle puolelle saimme apua, mutta fyysisiä työkykyä alentavia seikkoja projekti ei helpottanut, mutta se ei myöskään ollut tavoitteena tässä kohtaa.

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

Ostopalvelusitoumusten vaikuttavuus – maatilán toiminnan jatkuvuus

Koska **psykososiaalinen kuormitus on ostopalvelusitoumusten myötä vähentynyt ja työkyky noussut**, voidaan päätellä, että **maatilatoiminnan jatkuvuus on usein paremmalla tolalla** palvelun käytön jälkeen.

Myös parisuhteissa näkyvä muutos nousi esiin myönteisenä seikkana haastatteluaineistossa. Terapia on opettanut monia puhumaan, jolloin myös puolisoien väliset keskustelutaidot ovat parantuneet. Pitkällä aikavälillä ostopalvelusitoumuksella saadun palvelun vaikuttavuus voi elvyttää parisuhteita ja jopa perhetilojen toimintaa.

Tyttären onnettomuuden jälkeen työkyky oli täysi nolla, terapian myötä työkyky on noussut kiitettävälle tasolle.

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

Terapian päättymisestä on jo muutamia vuosia, mutta se on kantanut pitkälle ja ollut iso tekijä myöhemmässä työssäjaksamisessa. Sain myös tukea muuttaa tilan toimintaa niin, että oma henkinen jaksaminen paranee.

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

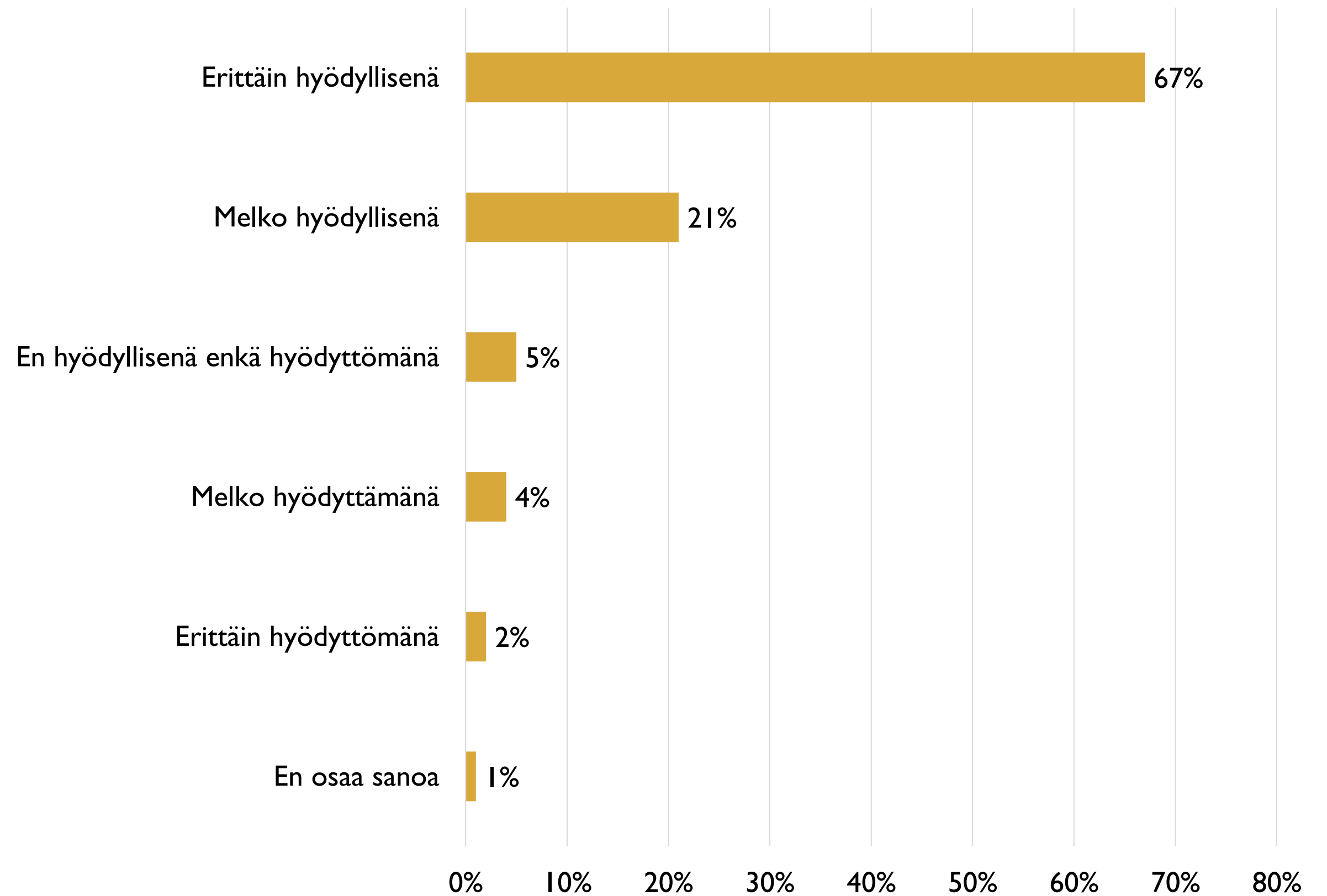
Se on semmoinen tsemppi siellä että katsotaan asioita ja sitä elämäntulkua ja rakennetaan sitä uutta tietä uuteen elämään...mitä lähdetään kulkea ja millä lailla voidaan tehdä samoja asioita kuin ennenkin, mutta sillä lailla eri lailla ja eri panoksilla ja eri näkökulmasta vähäsen lähdettävä, niin mitä voi tehdä ja mitä ei voida tehdä. Tai mitä ei ainakaan kannata tehdä.

(Asiakas)

Ostopalvelusitoumusten hyödyllisyys

88 prosenttia vastaajista koki ostopalvelusitoumuksella saadun palvelun erittäin tai melko hyödyllisenä.

Kuinka hyödyllisenä koit ostopalvelusitoumuksella saadun palvelun?

Asiakkaiden tyytyväisyys ostopalvelusitoumuksella saatuun palveluun

Aineistot osoittavat, että **asiakkaat ovat enimmäkseen olleet tyytyväisiä ostopalvelusitoumuksilla saamaansa apuun.**

Erityisesti terapia on koettu hyödylliseksi ja hyvinvointia tukevaksi.

Pienelle osalle asiakkaita terapia ei ole sopinut. Joko henkilökemiat eivät ole kohdanneet tai terapiasta ei ole yksinkertaisesti koettu olleen hyötyä. Osalle haastatelluista puhuminen on ollut vaikeaa, varsinkin jos aiheet ovat olleet raskaita.

Psykologi on tukenut jaksamista ja ohjannut ammattitaidolla eteenpäin. Ehdottoman tärkeää on ollut molempien palvelut ja ne ovat tukeneet hyvin meitä todella haastavassa tilanteessa.

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

Ostopalvelusitoumuksella saatu perheterapia oli yksi tyhjäpäiväisimmistä jutuista mihin ikinä olen aikaani käyttänyt. Se herätti ainoastaan ärtymystä ja turhautuneisuutta.

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

Ostopalvelusitoumusten vaikuttavuus

88 prosenttia kyselyyn vastanneista viljelijöistä koki ostopalvelusitoumuksella saadun palvelun erittäin tai melko hyödylliseksi. Haastattelujen perusteella, tämä johtuu enimmäkseen terapian avulla vaikeiden tilanteiden läpikäynnistä ja sillä saavutetusta psykososiaalisen kuormituksen vähentymisestä ja työkyvyn parantumisesta.

Terapia on myös opettanut monia puhumaan asioistaan esimerkiksi kollegoilleen, perheelleen tai puolisolleen, jotka ovat usein myös työkumppaneita. Kommunikoinnin myötä monet vaikeat asiat ovat helpottuneet.

OSA 5

Varhaisen välittämisen mallin ja sidosryhmäverkoston vaikuttavuus

Varhaisen välittämisen malli ja sidosryhmäverkosto

- Tässä osassa tarkastellaan Välitä viljelijästä -projektin varhaisen välittämisen toimintatavan ja sidosryhmäverkoston hyödyllisyyttä maatalousyrittäjien työkyvyn tukemisessa sekä projektin toimenpiteiden hyödyllisyyttä sidosryhmäverkostolle.
- Yksi osa projektia on ollut sidosryhmäverkoston kokoaminen maakuntiin ja heidän kouluttaminen Varhaisen välittämisen toimintatapaan.
- Varhaisen välittämisen mallin ideana on tarttua maatalousyrittäjän työkykyä tai tilan tuotantoa uhkaaviin ongelmiin mahdollisimman varhain ja ennaltaehkäisevästi, ohjaamalla viljelijöitä avun piiriin.
- Sidosryhmäverkostoon kuuluu maatalousyrittäjien kanssa tekemisissä olevia toimijoita, kuten neuvoja, eläinlääkäreitä tai tarkastajia, jotka haluavat auttaa yrittäjiä ja heidän työssään jaksamistaan, (Mela, 2019c)

Sidosryhmäverkoston toiminta

Sidosryhmäverkosto koostuu monien alojen osaajista

Välitä viljelijästä -
sidosryhmäverkosto koostuu
useista maatalouden ja
maanviljelijöiden kanssa töitä
tekevistä
ammattilaisorganisaatioista

Projekti järjestää säännöllisesti
sidosryhmäkoulutuksia ("Välitä
viljelijästä - treffit") jokaisessa
maakunnassa sidosryhmälle, jossa
heitä koulutetaan varhaisen
välittämisen toimintatapaan, eli
havainnointiin, puhekeskusteluun ja
avun piiriin ohjaamiseen.

Useimmat sidosryhmäläiset
kertoivat, kuinka heidän työnsä ei
ole muuttunut verkostoon
liittymisen jälkeen, mutta he ovat
saaneet **lisää työkaluja** asioiden
hoitoon.

*Oltiin jo toimittu siihenkin asti niin kun välitä
viljelijästä -periaatteella, että otettiin se huomioon
siinä toiminnassa, että ehkä sitä sitten tuli
semmoista virallisempaa sitä sen
sidosryhmäsopimuksen kautta, että lähdettiin
sillain julkisesti sitä toimintatapaa myös viemään
eteenpäin.*

(Sidosryhmäläinen)

*...meillä on ollut näitä sidosryhmätapaamisia,
jotka sitten tietysti on antanut paljon siinä ja
sitten tämä meidän hanketyöntekijä on käynyt
pitämässä meille infotilaisuuksia meidän
työpaikalla nimenomaan meidän tälle
asiantuntijaryhmälle, jotka tehdään
maanviljelijöiden kanssa aktiivisesti töitä.*

(Sidosryhmäläinen)

Miten sidosryhmäläiset toimivat?

Sidosryhmäläiset pääsevät työssään lähelle viljelijää ja huomaavat, jos jokin on muuttunut.

Haastatteluaineistossa näkyy, kuinka tilalla käydessä huomataan esimerkiksi miten **keskusteluissa saatetaan vältellä jotain tiettyä aihetta** tai **ihmisestä näkee väsymisen**. Myös pihojen tai muiden **alueiden hoitamattomuus** saattaa paljastaa uupumista.

Usein uupumisen syyt eivät liity asian huomaavan sidosryhmäläisen osaamisalueeseen. Siksi he ottavat esiin projektin.

Useat sidosryhmien edustajat kertoivat, että **asian esille nostaminen voi olla vaikeaa**.

Tähän he ovat saaneet apua projektilta.

*Kerron tästä projektista, että tässä niin kun välitä viljelijästä -projekti auttaa kokonaisvaltaisesti maatalousyrittäjää ja maatilaa sen hetkisissä haasteista, lähinnä taloudellisiin tai jaksamiseen liittyvissä haasteissa, että siinä on yleensä useampi asia jäänyt hoitamatta tai huonolle tolalle, niin se on se hyvä suositella tätä siinä mielessä, kun välitä viljelijästä projektityöntekijä ottaa sen kokonaisuuden huomioon sitten... se on kuitenkin semmoista puuttumista toisten asioihin, niin se [puheeksi otto] on vähän hankalaa.
(Sidosryhmäläinen)*

*Minulle tuttuja asiakkaita nämä, niin uskallan ehdottaa niille tällaisia juttuja, että me ollaan tehty niin kauan yhteistyötä niin ne tietyllä lailla tietää ja tuntee minut ja tavallaan luottaa siihen, että heidän parastaan tässä yritetään...Siinä kohtaa myös pystyn markkinoimaan sitä, että ei maatalousyrittäjän tarvitse olla masentunut, talousvaikeuksissa tai parisuhde pilalla vaan, että sitä pystyy niihin tulevaisuuden suunnitelmiin hyödyntämään sitä projektia...
(Sidosryhmäläinen)*

Avun piiriin ohjaaminen on varhaista välittämistä

Varhainen välittäminen ja
sidosryhmätoiminta ovat Välitä
viljelijästä –projektissa keskeisiä. Ellei
asiakas itse löydä tietoa projektista
ja ota yhteyttä projektityöntekijään,
sidosryhmäläiset ohjaavat heitä
Välitä viljelijästä -avun piiriin.

Kokevatko sidosryhmäläiset, että he
pystyvät puuttumaan viljelijöiden
ongelmiin? He peilaavat usein avun
onnistumista omien alojensa kautta.
Esimerkiksi eläinlääkäri pohtii
eläinten hyvinvointia, pankkialan
ammattilainen taloutta ja
työterveyshoitaja terveyttä.

**Uupumuksen ehkäisy tai siitä
parantuminen** on kuitenkin yhtä
tärkeää kaikilla aloilla.

*Minä luulen, että on päästy puuttumaan tai saatu
tarjottua apua semmoisiin, missä on vielä tehtävissä
jotain, ettei tule niitä semmoisia ihan loppuun
palamista tai että mennään taloudellisesti niin tiukille,
että on konkurssi edessä tai muuta että tai sitten mikä
vielä ehkä se pahin tilanne on että ne eläimet jäisi
hoitamatta, että minä luulen että tällaisia on
pystytty välttämään tämän avulla.
(Sidosryhmäläinen)*

Varhainen välittäminen
voi johtaa
kokonaisvaltaisen avun
saantiin

Sidosryhmien merkitys korostuu ensisijaisesti asiakkaidenkuormittavan tilanteen parantumiseen johtavan polun alkupäässä. Tästä syystä heidän työtään ja varhaisen välittämisen mallin vaikuttavuutta ei voi arvioida irrallaan projektityöntekijän työstä tai ostopalvelusitoumuksella saadusta avusta.

Varhaisen välittämisen suoranainen vaikutus on periaatteessa se, että **viljelijä siirtyy projektin asiakkaaksi.**

Aineiston perusteella on selvää, että **sidosryhmäläiset kokevat varhaisen välittämisen mallin erittäin hyödylliseksi.** Haastatellut myös korostivat, etteivät asiakkaat yleensä saa muualta **projektin kaltaista kokonaisvaltaista apua.**

...he tulee kuulluksi tämän hankkeen kautta ja toisaalta he saa myös sitten niitä apuvälineitä hallita ehkä sitä arkea tai saada sinne sitten sitä apua erilaisiin asioihin.

(Sidosryhmäläinen)

Kyllä minun mielestä siitä on ollut hyötyä ja sitten osahan on ohjautunut sinne Kelaan pidempiin terapiaoihin sitten sen kautta, että ovat saaneet sitten ihan oikeasti, että heillä on ollut tosi pahasti tilanne, että on saatu siitä sen startin sitten tuota parempiin jatkoselvittelyihin. Ja sitten jos siellä on nyt sukupolvien välisiä ristiriitoja, niin monesti se ulkopuolinen keskusteluapu siinä samassa pöydässä on saattanut että se on hyvinkin yksinkertaisista asioista voi olla kyse, niin otetaan esiin ne ja puhutaan ääneen niin ne ratkeaa sitten yllättävänkin [helposti].

(Sidosryhmäläinen)

Varhaisen välittämisen
vaikuttavuus sitä
suurempi mitä
nopeammin apua
saadaan

Sidosryhmäläiset eivät aina tiedä mitä asiakkaalle on tapahtunut, sen jälkeen, kun he ovat ottaneet yhteyttä Välitä viljelijästä –projektiin. He voivat kuitenkin havainnoida muutoksia seuraavilla tapaamiskerroilla.

Enemmistö kokee, että projektista saatava apu on auttanut viljelijöitä.

Haastattelujen perusteella voidaan sanoa, että **mitä nopeammin apua haetaan tai kuinka ajoissa sitä tarjotaan, sitä parempi.**

Lopputulokset ovat kuitenkin yksilöllisiä ja riippuvat vahvasti ongelmien vakavuudesta.

Sidosryhmäläiset ovat kokeneet, että projektin avulla **asiakkaiden työkyky on parantunut.**

No varmaan sillä olisi tai onkin hyvin positiivinen vaikutus siihen, että pystyttäisiin puuttumaan niihin asioihin ennen kun ollaan aivan siellä niin kun pohjamudissa.

(Sidosryhmäläinen)

Toki täytyy sen maatalousyrittäjä olla valmis vastaanottamaan sitä apua...mutta ne ketkä on piiriin lähtenyt, niin kyllä on ollut siis poikkeuksetta tyytyväisiä siihen kyllä.

(Sidosryhmäläinen)

No joitain asiakas tapauksia on, että ollaan hienosti saatu apua esimerkiksi tästä terapiassa käynnistä. Että ollaan saatu tavallaan vahvistettua sitä maatalousyrittäjän sitä tietyllä lailla sitä pystyvyyttä ja että sinä itse kykenet näistä asioista huolehtimaan ja tulevaisuus näyttää valoisammalta, mutta ei tietenkään kaikki.

(Sidosryhmäläinen)

Ongelman myöntäminen edesauttaa vaikutusta

Myös sidosryhmäläisten haastatteluista nousee esiin avun vastaanottamisen korkea kynnyks. Avun pyytämisen ohella myös **ongelman myöntäminen voi olla vaikeaa.**

Sidosryhmäläiset ja varhaisen välittämisen malli pystyvät auttamaan viljelijää ja ennakoimaan hänen kohtaamiaan vaikeuksia, mutta vain **jos viljelijä on valmis kantamaan vastuuta muutoksista.**

Kyvyttömyys tai haluttomuus uusiutua mainittiin usein positiivisen kehityksen hidasteeksi. Toki myös päinvastaisia tapauksia on paljon, ja silloin projektista saatavalla avulla on paras mahdollisuus edistää maanviljelijöiden hyvinvointia.

Se mikä on minusta kaikista ikävintä on se asioiden kieltäminen. Että siellä ei tuota toinen puoliso kategorisesti jättää tulematta palavereihin tai ei tunnusta tosiasioita tai ei näe tässä mitään ongelmaa niin et silloin siinä saa kyllä tehtyä yhtään mitään...jos he ymmärtää tämän ja ottaa sen avun vastaan, niin kyllä he yleensä sitä parempana ulos selviytyy.
(Sidosryhmäläinen)

...koen että varsinkin suomalaisilla miehillä on hirveän iso kynnyks soittaa mihinkään tai pyytää apua, koska kaikkihan pärjäävät itse ja apua ei tarvita ja se on etenkin heikkouden merkki jos nöyryytetään tällöisen avun pyytämiseen. Mutta ehkä viljelijä ottaa paremmin sen avun vastaan, kun joku hänelle soittaa sitten, että ennemminkin pyritään siihen, että saisi sen luvan antaa sen yhteystiedon eteenpäin.
(Sidosryhmäläinen)

Myös sidosryhmä hyötyy
Välitä viljelijästä -
projektista

Sidosryhmäläisten kokema Välitä viljelijästä –projektin merkitys heidän työlleen on suoraviivainen. He tuntevat saavansa siitä apua ongelmissa **olevien viljelijöiden laajemman kokonaisuuden hallitsemiseen. Sidosryhmäläisen työ helpottuu, kun on taho, jota hän voi asiakkaalleen suositella.**

Sidosryhmäläiset tietävät, että projektista saatava kokonaisvaltainen apu **voi auttaa silloin, kun heidän oma osaamisensa ei riitä.**

Heidän mielestään projektista apua saaneet viljelijät ovat avoimempia omasta tilanteestaan. Silloin myös yhteistyöstä sidosryhmäläisten kanssa voi tulla sujuvampaa.

*...se henkinen kuormitus ja se tosi suuri vastuu ja sitten taas toisaalta se erinäisen byrokratian rattaissa pyöräminen on tosi raskasta, että se henkinen kuormittuminen on ihan selkeästi sellainen parin vuoden ajalta semmoinen mihin ollaan herätty kollegoidenkin kanssa, että hyvänen aika, että meilläkin pitäisi olla paljon enemmän jotain tällaista talousosaamista...Ja sitten tavallaan se Välitä viljelijästä –[projektin] hyödyntäminen siinä kohtaa on minun mielestä vähän **vastannut tähän omaan sellaiseen epävarmuuteen siitä, että kun minä en osaa neuvoa niitä ihmisiä kaikissa asioissa.***
(Sidosryhmäläinen)

Varhaisen välittämisen mallin ja sidosryhmäverkoston vaikuttavuus

Projektityöntekijät kouluttavat sidosryhmäläisiä säännöllisesti varhaisen välittämisen toimintatapaan, eli havainnointiin, puheeksiottoon ja avun piiriin ohjaamiseen.

Sidosryhmäläiset ovat saaneet projektin myötä lisää työkaluja viljelijöiden auttamiseen.

25 prosenttia kyselyyn vastanneista viljelijöistä sai tiedon Välitä viljelijästä –projektista tilalla käyneeltä yhteistyökumppanilta. 93 prosenttia näistä viljelijöistä suhtautui erittäin tai jokseenkin myönteisesti tilalla käyneen sidosryhmän jäsenen ehdotukseen hakea apua projektista.

Varhaisen välittämisen malli pystyy auttamaan viljelijää ja ennakoimaan hänen kohtaamiaan vaikeuksia, mutta vain jos viljelijä on valmis kantamaan vastuuta muutoksista.

OSA 6

Välitä viljelijästä -projektin laajempi vaikuttavuus

Laajempi vaikuttavuus

- Tässä osassa tarkastellaan Välitä viljelijästä –projektin laajempaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta, keskittyen projektin sosiaalisiin ja taloudellisiin vaikutuksiin sekä huoltovarmuuteen. Tarkastelussa hyödynnetään kerätyn laadullisen ja määrällisen aineiston lisäksi maatalouteen liittyviä julkisia tilastoja.
- Projektin laajempi vaikuttavuus liittyy vahvasti siihen, mitä vaikutuksia paikallisyhteisölle tai yhteiskunnalle on, kun viljelijä on saanut projektista apua. Vaikuttavuuden arvioinnissa oleellisia kysymyksiä ovat muun muassa: Jatkuuko tilan toiminta? Onko asiakkaan työkyky sillä tasolla, että hän voi jatkaa työskentelyä, joko maataloudessa tai muualla? Onko asiakas joutunut työkyvyttömyyseläkkeelle? Onko tilalle saatu seuraajaa? Onko työllä ollut laajempia sosiaalisia vaikutuksia, jotka kantavat avun saannin päätyttyä?

Sosiaaliset vaikutukset: puhumattomuuden kehien katkaisu

Minä sanon, että suurin ongelma Suomessa ja Suomen maataloudessa on se, ettei puhuta...
(Projektityöntekijä)

Yksi toistuva teema aineistossa on puhumisen tärkeys. Vaikeuksia kohdanneen ihmisen on elintärkeää kyetä puhumaan ahdingostaan. Puhumisella on kuitenkin suuri merkitys myös **ylisukupolvisten toimintamallien muuttamiseksi**.

Sekä asiakkaat että projektityöntekijät toistuvasti totesivat, kuinka keskustelemalla kipupisteet paranivat. Monilla asiakkailla on lapsia ja aineistosta nousi esiin, kuinka projektista saatu apu on edesauttanut **keskustelevan ilmapiirin syntyä myös lasten ja vanhempien välille**. ”Se [projekti] on vaikuttanut myönteisesti myös mm. läheisiin ihmissuhteisiin, vanhemmuuteen ja tilan tulevaisuuteen.” (Asiakas)

Voidaan siis olettaa, että näissä tilanteissa **puhumisen perinne jatkuu sukupolvelta toiselle, eikä** ongelmia ehkä tarvitse kohdata aina yksin. Vastaantulevista haasteista voi puhua jonkun kanssa. Tiedetään, että etenkin suomalaisten miesten on vaikea puhua tunteistaan, vaikeuksistaan tai kohtaamistaan ongelmista. Välitä viljelijästä –projekti on vaikuttanut tähän kriittiseen ongelmaan positiivisesti ja miehet ovat avautuneet.

Sosiaaliset vaikutukset: ongelmien käsittelyn ja avun hakemisen helpottuminen

*...se kynnys sen avun
vastaanottamiseen on
madaltunut, kun tästä tätä asiaa
on uskallettu puhua julkisuudessa
eli se oli hys asia, josta ei voinut
naapurin isännälle sanoa, että joo
että minä käyn terapeutilla.
(Sidosryhmäläinen)*

Puhuminen helpottaa avun pyytämistä ja mielenterveyteen liittyvän leimautumisen poistamista tai vähentämistä. Projektista avun hakeminen ja terapiassa käyminen ovat tästä hyviä esimerkkejä. Se kävi ilmi useiden tässä vaikuttavuusarvioinnissa tehtyjen haastattelujen aikana.

Asiakkaat sanoivat kertoneensa kollegoilleen projektin ja terapian hyödyllisyydestä, vaikka monilla on ollut ennakkoluuloja. Yhä useampi viljelijä **”uskaltaa” hakea apua** vaikeuksia kohdatessaan tai niitä ennakoidessaan.

Avun hakemiseen ja terapiassa käymiseen liittyvän häpeäntunteen vähentyessä myös niihin liitetty **stigma murenee**. Mediassa nähdyt tarinat osaltaan edesauttavat tätä murenemistä (ks. esim. Koskiahde, 2023, Ala-Siurua, 2023). Voidaan päätellä, että Välitä viljelijästä –projektin tarjoamalla avulla ja siitä seuraavalla mielenterveyden ongelmiin liittyvän stigman vähenemisellä saavutetaan myös laajempaa yhteiskunnallista vaikutusta.

Taloudelliset vaikutukset

*Luulen kyllä, että tämä on vaan vaikea laskea, että semmoisia inhimillisiä tragedioita ja muita on vältetty tällä, että mitä ne olisi sitten maksanut, jos ihmiset olisi menettänyt kokonaan työkykynsä tai mennyt konkurssiin tai tullut sitten itsemurhia tai muuta...
(Sidosryhmäläinen)*

Maatalousyrittäjien hyvinvoinnin paraneminen auttaa heitä jaksamaan jatkaa tilanpitoa. Se taas vaikuttaa positiivisesti alueen työllisyyteen ja yritystoimintaan. Lisäksi parantunut maataloustuotanto ja sen vakaus voivat tukea paikallisia elintarvikeketjuja ja pienyrityksiä, mikä sekin **vaurastuttaa alueen taloutta**.

Toisaalta myös tilasta luopuminen on koettu joskus hyväksi vaihtoehdoksi, jos esimerkiksi taloudelliset tekijät eivät tue toiminnan jatkamista. Tällöin on tärkeä huomioida, että jos viljelijä on kuitenkin työkykyinen, hän siirtyy muihin töihin, joko maatalousalalle tai muualle. Yhteiskunnan tasolla tai paikallistasolla tällä on positiivinen vaikutus esimerkiksi työllisyyteen ja verojen keruuseen sekä vähentyneeseen sosiaalietuuksien ja työttömyysrahojen hakemiseen.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyminen, tai sairauspoissaolojen aiheuttamat kustannukset voidaan ainakin osittain välttää projektin avulla, korostavathan asiakkaat parantunutta työkykyä ja hyvinvointia projektiin osallistumisen jälkeen. *”Heistä on tullut tietyllä tavalla parempia myös veronmaksajia ja yhteiskunnan jäseniä sillä tavalla, että he on pystyneet sitä tekemistä jatkamaan kuitenkin ja se on kannustanut heitä ihan tosi paljon.”* (Projektityöntekijä)

Haastatteluaineistosta käy ilmi, minkälaisia inhimillisiä tragedioita projektista saadulla avulla on pystytty välttämään. Niiden taloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida, mutta **jokainen työuraansa jatkava vaikuttaa myönteisesti talouteen paikallisella ja yhteiskunnallisella tasolla**.

Huoltovarmuus

Tokihan me ajatellaan ensimmäisenä, että tämä kotimainen ruoka on meidän perustuki, että ei me voida elää pelkästään ulkomaisen elintarviketuotannon voimin missään tapauksessa ja kun isoja tilojakin lopettaa.

(Asiakas)

...koko Suomi hyötyy että maatalousyrittäjät nyt ja tulevaisuudessa ja ikiaikojen eteenpäin voi hyvin ja jaksaa siinä työssä ja pystyvät toimimaan sen ammatin mukaisesti ja se hyödyttää meitä kaikkia. Me saadaan suomalaista puhdasta ruokaa jatkossa.

(Projektityöntekijä)

Suomen huoltovarmuus tarkoittaa maan kykyä turvata maassa olevien perustarpeet sekä normaalioloissa että poikkeus- ja kriisitilanteissa. Maanviljelijöiden työ on keskeistä Suomen elintarviketuotannon kannalta. Siksi maanviljelijöiden **työkyvyn ja henkisen hyvinvoinnin parantuminen voi vaikuttaa myönteisesti Suomen huoltovarmuuteen**. Maa- ja puutarhatilojen ja MYEL-vakuutettujen vähentyminen Suomessa jatkuu, mutta viljelty maa-ala on kuitenkin vielä pysynyt samana (Mela, 2023 ja Luke, 2022).

On silti ensisijaisen tärkeää, että **viljelijöiden hyvinvointiin, jaksamiseen ja työkykyyn panostetaan, jotta huoltovarmuus säilyy nykyisellään**. Välitä viljelijästä -projektin avulla maatalousyrittäjät voivat paremmin selviytyä haasteista ja jatkaa tuotantoaan. Terveet ja motivoituneet maanviljelijät ovat tuottavampia ja kykenevämpiä huolehtimaan tuotannosta kuin sairaat motivoitumattomat. MYEL-vakuutettujen siirtyminen mielenterveysperusteiselle työkyvyttömyyseläkkeelle tai kuntoutukseen, sekä lukumäärältään että prosentuaalisesti kaikkiin syihin verrattuna, on vähentynyt projektin aikana (ETK, 2023). Emme tässä arvioinnissa kuitenkaan voi sanoa, että vähentyminen johtuisi suoranaisesti projektin toimenpiteistä.

Maanviljelijöiden fyysinen, henkinen ja taloudellinen hyvinvointi voivat auttaa heitä selviytymään aiempaa paremmin kriisitilanteissa. Samalla edesautetaan myös vaikeiden aikojen elintarviketuotannon ylläpitoa. Lisäksi viljelijöiden hyvinvointi voi vaikuttaa heidän haluunsa investoida ja sitoutua pitkän aikavälin suunnitelmiin maatalousalalla. Tämä edistää elintarviketuotannon vakautta ja ennustettavuutta.

Kehityskohteet

Ennakointiin panostaminen

Monet sidosryhmäläiset ja projektityöntekijät ottivat esiin ennakoinnin yhtenä tärkeimmistä kehitysehdotuksista. Toki projektista saatavaa apua on tähänkin asti voinut hyödyntää ennakkoon, ennen tilanteen kriisiytymistä, esimerkiksi sukupolvenvaihdoksiin liittyvissä tilanteissa, mutta silti **ennakoinnin tärkeyttä korostettiin usein.** Asioiden työstäminen varhaisessa vaiheessa olisi todennäköisesti myös kustannustehokkaampaa kuin kriisiytyneen tilanteen hoitaminen. Tarvitaan tiedottamista kaikesta projektin tarjoamasta avusta. Ennakoinnissa korostuvat varhaisen välittämisen malli ja sidosryhmäläisten rooli.

Tarpeellinen mutta apua pitäisi saada/hakea ajoissa eikä vasta kun "maito on maassa".

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

Näistä pitäisi olla tietoa että voi hakea, ennaltaehkäisy on kaiken A ja O.

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

...he maatalousyrittäjät usein sanoi että ai että voiko hänkin nyt hakea apua sitä kautta, että kun ei hänellä ole talousvaikeuksia...On ehkä uutisoitu enemmän niistä yrittäjistä, jotka on ollut siellä tosi syvällä ja sitten ne on tän projektin kautta saanut sen avun. Mutta kun musta se on surullista, että pitää olla siellä niin syvällä ensin. Että sikäli minä yritän sitä ennaltaehkäisevää vaikuttaa.

(Sidosryhmäläinen)

Kehitystoiveet ostopalvelusitoumuksiin

Vaikka asiakkaat olivat suurelta osin tyytyväisiä ostopalvelusitoumuksella saatuun palveluun, osa antoi myös kehitysehdotuksia.

Vaikka asiakkaat valitsevat itse terapeuttinsa, osa asiakkaista koki, ettei heidän terapeuttinsa ollut oikea henkilö auttamaan juuri heitä. On tärkeää korostaa, että **terapeutin voi vaihtaa**, jos kemia ei kohtaa.

Ostopalvelusitoumuksia toivotaan enemmän, jotta terapia tai muu apu voisi jatkua pidemmän aikaa. Tämä olisi tärkeää etenkin traumaattisten tilanteiden läpikäyneille.

Lisäsitoumuksista voi olla apua myös silloin, jos yhteen ongelmaan apua saaneelle viljelijälle ilmenee vielä muuta avuntarvetta.

...rohkaisee, että kun mennään tänne psykoterapiapalveluita etsimään, niin kaikkien kanssa ei välttämättä se solmu lähde aukeamaan.

(Asiakas)

Ostopalvelusitoumusta tarvittaisiin vielä myöhemminkin... tilanteet uusiutuvat ja muutoksiakin tulee.

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

Eli rahamäärä ostopalveluihin isompi jolloin voisi käydä useamman kerran.

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

Projekti on tosi hyvä. Vähemmänkin sosiaalinen ihminen uskaltaa pyytää apua välitä viljelijästä -projektin kautta. Olen käyttänyt palvelua vuosia sitten, mutta joskus voi tulla uudelleen kriisejä eteen. Toivoisin että palvelusitoumuksen voisi saada myös toistamiseen.

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

Toiveena jatkuvuus ja palveluvalikoiman laajeneminen

Koska Välitä viljelijästä –projekti on koettu tärkeäksi viljelijöiden psykososiaalisen kuormituksen vähentämisessä, ei ole yllättävää, että viljelijät, projektityöntekijät ja sidosryhmäläiset **toivovat projektin jatkuvan tai tulevan pysyväksi osaksi Melan toimintaa.** Myös informointia toivotaan lisää tietoisuuden kasvattamiseksi.

Jatkuvuudella tarkoitetaan perustoiminnan jatkamista ja tietoisuuden kasvattamisella sitä, että se olisi kaikkien viljelijöiden tiedossa.

Mistään muualta ei saa apua ajoissa.

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

Me alkutuottajat olemme tottuneet hoitelemaan itse omat murheemme, mutta liian paljon ja liian kauan on meillekin liikaa. Toivon että projekti saa jatkaa. Se pelastaa ihmishenkiä.

(Asiakas, kyselyn avovastaus)

Hankkeen osalta niin minä luulen, valitettavasti joudun sanomaan näin, mutta minä epäilen, että tuo tarve on paljon suurempi kuin mitä tuolla on jengiä kentällä tekemässä tätä. Elikkä jos ajatellaan hankkeen vaikuttavuutta, niin se olisi paljon isompi minä luulen jos siihen, jos minä ajattelen tätä aluetta, tulisi yksi ihminen lisää siihen, niin se olisi täystyöllistetty ihan saman tien, minä veikkaan.

(Sidosryhmäläinen)

Projektityöntekijät tarvitsevat tukea

Välitä viljelijästä –projektin asiakkaat ja sidosryhmäläiset tunnistavat projektityöntekijöiden työn raskauden.

Projektityöntekijät mainitsivat, että heille on tarjolla **työnohjausta**, mutta osa painotti, että sitä voisi olla enemmänkin. He myös kertoivat, kuinka tärkeää vaikeiden asioiden äärellä on kollegoiden keskinäinen tuki.

Haastatteluaineiston perusteella voidaan sanoa, että projektityöntekijöillä on paljon töitä ja asiakkaita. On tärkeää huolehtia, että heillä on kaikki tarvittava tuki. Myös **lisäresurssien ja uusien projektityöntekijöiden palkkaamisen mahdollisuutta** olisi hyvä tutkia.

*Mahtava projekti. Toivottavasti jatkuu, mutta yksi asia huolestuttaa.. kuka välittää välitä viljelijästä henkilöstä?
(Asiakas, kyselyn avovastaus)*

*Itsekin tarvitsee sitä purkamista, ettei ne asiat jää kuormittamaan omaa päätä pitkiksi ajoiksi. Että siinä ehkä kuitenkin sitten on kollegiaalinen tuki ja työnantajan tuki. Niin sehän on äärimmäisen arvokasta sekin.
(Projektityöntekijä)*

*Välitä viljelijästä projektin työntekijöitä esimerkiksi tarvitsisi olla vähän enemmän tai niiden alueet ei saisi olla niin isoja.
(Sidosryhmäläinen)*

Johtopäätökset

Asiakkaiden avuntarpeet

- Syyt avun hakemiselle ovat moninaisia vyyhtejä, mutta oma jaksaminen on se minkä takia useimmiten sitten lopulta haetaan apua.
- Kyselyaineiston perusteella yleisimmät avun hakemisen syyt ovat oma jaksaminen, henkinen terveys, ihmissuhteisiin liittyvät ongelmat, yllättävät kriisit, fyysiset terveyshaitat, ja talouden hallinnassa ilmenneet ongelmat.
- Avun hakeminen voi olla henkisesti vaikeaa.
- Asiakkaan sitoutuminen ja vastuu ovat erittäin tärkeitä seikkoja positiivista muutosta haettaessa.
- Maatalousyrittämistä tehdään usein pariskuntana, jolloin perhe on samalla työyhteisö. Ihmissuhteiden laadulla vaikutus yritystoimintaan.

Projektityöntekijöiden tekemän asiakastyön vaikuttavuus

- Huomattavasti vahvistanut asiakkaiden hyvinvointia ja työkykyä.
- Henkilökohtaisilta tragedioilta on voitu välttyä.
- Projektityöntekijöiden tarjoamalla moniammatillisella työotteella, keskusteluavulla ja solmukohtien avaamisella saavutettu hyvinvointi on pidemmällä aikavälillä parantanut elämänlaatua.
- 72 prosenttia asiakkaista sai tuekseen muita asiantuntijoita – heistä 91 prosenttia piti moniammatillista lähestymistapaa erittäin tai melko hyödyllisenä.
- Kyselyyn vastanneiden asiakkaiden kokema hyvinvointi asteikolla nollasta kymmeneen, kohosi 3.7:stä 6.3:een ja työkyky 4.5:stä 6.3:een. Niiden asiakkaiden kohdalla, jotka kokivat moniammatillisen avun hyödylliseksi, sekä hyvinvointi että työkyky nousi enemmän kuin niillä asiakkailla, jotka eivät kokeneet moniammatillisuutta hyödylliseksi.
- 91 prosenttia kyselyyn vastanneista viljelijöistä koki projektityöntekijän työn erittäin tai melko hyödyllisenä. Haastatteluiden mukaan tämä johtuu kokonaisvaltaisesta ja moniammatillisesta toiminnasta, muiden palveluiden pariin ohjaamisesta, keskustelun tuomasta tuesta, kokemuksesta siitä, että heidät nähdään, ja esimerkiksi projektityöntekijän ymmärryksestä maatalouden toimintaympäristöstä.

Ostopalvelusitoumusten vaikuttavuus

- Ostopalvelusitoumuksella saatu palvelu on auttanut asiakkaita vielä projektityöntekijän työn jälkeen kohottamaan psykososiaalista hyvinvointiaan 6.3:sta 7.2:een ja työkykyään 6.3:sta 7.3:een.
- Kyselyn vastaajista valtaosa (88%) koki ostopalvelusitoumuksella saadun palvelun erittäin tai melko hyödylliseksi. Haastattelujen perusteella, tämä johtuu enimmäkseen terapian avulla saavutetusta psykososiaalisen kuormituksen vähentymisestä ja työkyvyn palautumisesta.
- Viljelijöiden jaksaminen on parantunut ja heidän kykynsä puhua kohtaamistaan vaikeuksista on kasvanut.
- Maatilatoiminnan jatkuvuus on usein paremmalla tolalla palvelun käytön jälkeen.

Varhaisen välittämisen mallin ja sidosryhmäverkoston vaikuttavuus

- Sidosryhmäläiset pääsevät työssään lähelle viljelijää ja huomaavat, jos viljelijä on uupunut.
- Usein uupumisen syyt eivät liity asian huomaavan sidosryhmäläisen ydinosamisalueeseen. Siksi he ottavat esiin projektin ja ohjaavat asiakkaita projektin toimien piiriin.
- Varhaisen välittämisen mallilla on ollut kaksisuuntainen vaikutus. Sen avulla viljelijät ovat päässeet avun piiriin ja sidosryhmäläiset ovat kokeneet, että projekti on antanut heille lisää työkaluja viljelijöiden auttamiseen.
- Haastatellut sidosryhmäläiset korostivat, että projektin kaltaista kokonaisvaltaista apua ei saa muualta.
- Sidosryhmäläiset ja varhaisen välittämisen malli pystyvät auttamaan viljelijää ja ennakoimaan hänen kohtaamiaan vaikeuksia, mutta vain jos viljelijä on valmis muutosprosessiin.

Välitä viljelijästä -projektin laajempi vaikuttavuus

- Puhumattomuuden kierteen katkaisu ja sen ylisukupolviset vaikutukset.
- Mielenterveysasioihin liittyvien stigmojen väheneminen.
- Parantunut maataloustuotanto ja sen vakaus voivat tukea paikallisia elintarvikeketjuja ja pienyrityksiä, mikä vaikuttaa myönteisesti paikallisesti ja Suomen laajuisesti talouteen.
- Varhainen eläkkeelle siirtyminen tai sairauspoissaolojen aiheuttamat kustannukset voidaan myös ainakin osittain välttää projektin avulla.
- Työurien pidentymisellä positiivinen vaikutus työllisyyteen ja sitä kautta esimerkiksi verotuloihin ja työvoimaan.
- Maanviljelijöiden työkyvyn ja henkisen hyvinvoinnin parantuminen voivat vaikuttaa positiivisesti Suomen huoltovarmuuteen.

Lähteet

Lähteet

- Aistrich, M. 2014. Kannattaako vaikuttavuutta yrittää mitata? Sitra. Viitattu 2.6.2023 <https://www.sitra.fi/artikkelit/kannattaako-vaikuttavuutta-yrittää-mitata/>
- Ala-Siurua, M. Maidontuottaja sinnitteli, kunnes keho petti: Puhuminen vaikeista asioista auttoi toipumaan työuupumuksesta, Maaseudun Tulevaisuus. Saatavilla: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/5b89204b-06cc-45ed-936e-8e23769d5489>, luettu 29.8.2023
- Bernard, Russell H., and Gery W. Ryan 2010 Analyzing Qualitative Data: Systematic Approaches. Thousand Oaks, CA: Sage Publication
- ETK. 2023. Tilastotietokanta. Eläketurvakeskus. Saatavilla: <https://tilastot.etk.fi/pxweb/fi/ETK/>, luettu 20.10.2023
- Fereday, J., & Muir-Cochrane, E. 2006. Demonstrating Rigor Using Thematic Analysis: A Hybrid Approach of Inductive and Deductive Coding and Theme Development. International Journal of Qualitative Methods, 5(1), 80–92. <https://doi.org/10.1177/160940690600500107>
- Heinänen, I. 2019. Psykososiaalisen kuormituksen mittaaminen. Tampereen Yliopisto.
- Kivistö, S., Kallio, E., Turunen, G. 2008. Työ, henkinen hyvinvointi ja mielenterveys. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä. 2008:33.
- Kolehmainen. 2022. Työhyvinvoinnin mittareiden kehittäminen kolmelle Tornionjokilaakson kunnalle. YAMK.
- Koskiahde, J. 2023. ”Lian moni päättyy ahdingossa itsemurhaan” – entinen maitotilallinen kertoo, miltä konkurssin läpikäyminen tuntuu. Maaseudun Tulevaisuus. Saatavilla: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/e14f935f-68f7-47c4-b75a-f13aa4ad1b4a>, luettu 29.8.2023.
- Leka, S., Wassenhove, W. & Jain, A. 2015. Is psychosocial risk prevention possible? Deconstructing common presumptions. Safety Science, 71(8), pp. 6167.
- Luke 2022. Maatalouden rakennemuutos jatkuu. Saatavilla: <https://www.luke.fi/fi/uutiset/maatalouden-rakennemuutos-jatkuu>, luettu 29.8.2023.
- Maaseudun Tulevaisuus. 2014 Byrokratia vie voimia työmäärää enemmän. Maaseudun Tulevaisuus. Saatavilla: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/e7bca610-da21-5e54-b371-a3bca507dbac>, luettu 9.11.2023
- Manka, M-L., Heikkilä-Tammi, K., Vauhkonen, A. 2012. Työhyvinvointi ja tuloksellisuus. Henkilöstön arvoa kuvaavat tunnusluvut johtamisen tukena kunnissa. Tampereen Yliopisto.
- Mela 2019. Välitä viljelijästä. Saatavilla: <https://www.mela.fi/tyokykypalvelut/valita-viljelijasta/>, luettu 2.8.2023
- Mela 2019b. Taustatietoa Välitä viljelijästä -projektista. Saatavilla: <https://www.mela.fi/tyokykypalvelut/valita-viljelijasta/taustatietoa-valita-viljelijasta-projektista/>, luettu 2.8.2023
- Mela 2019c. Välitä viljelijästä –verkosto. Saatavilla: <https://www.mela.fi/tyokykypalvelut/valita-viljelijasta/valita-viljelijasta-verkosto/>, luettu 2.8.2023
- Mela 2023. Kuvasarjat. Saatavilla: <https://tilastot.mela.fi/kuvasarjat>, luettu 9.11.2023
- Saari, P. 2019. Maatalousyrittäjien työkykyriskin hallinta. Välitä viljelijästä -projektin yhteydet koettuun psykososiaaliseen kuormitukseen ja työkykyyn. https://www.utu.fi/sites/default/files/public%3A/media/file/Saari_Pirjo.pdf